

မေတ္တလမ်းတရားစဉ်

မကောင်းမှုရှောင်

ကောင်းမှုပြုဆောင်

ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

(၁)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

မကောင်းမှုရှောင်
ကောင်းမှုဆောင်
ဖြူအောင်စိတ်ကိုင်ထား

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

ဓမ္မလမ်း ဝိပဿနာတရားစခန်းအတွက် ထုတ်ဝေသည် ။

“ဝိသုဒ္ဓိမဂ်”

ဓမ္မလမ်းဝိပဿနာအဖွဲ့

ပဇ္ဇောတာရာမ တကောင်းကျောင်းတိုက်

(၆၂-လမ်း ၂၂-၂၃လမ်းကြား မန္တလေး)

(၂)

မာတိကာ

၁။ ရာဟုလသုတ်	- ၃
၂။ သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ	- ၆
၃။ အနတ္တ ဝါဒ	-၁၂
၄။ ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်	-၁၅
၅။ ဝဋ် (၃)ပါး	-၂၃
၆။ အနုသယကိလေသာ	-၂၈
၇။ ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်	-၃၂
၈။ အာရုံနှင့်စိတ်	-၃၉
၉။ သဘာဝနှင့်သဗ္ဗညုတဉာဏ်	-၄၈
၁၀။ ဝိပုဏ္ဏသတရား (၃)ပါး	-၅၈
၁၁။ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ	-၆၄
၁၂။ ဝိပဿနာ	-၆၈
၁၃။ အနတ္တနှင့်အနိစ္စ	-၇၃
၁၄။ စိတ်ကိုဖြူအောင်ထား	-၈၀
၁၅။ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်	-၈၇

**အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် သဗ္ဗေတနိယဝဂ်
ရာဟုလသုတ်**

ထိုအခါ အသျှင်ရာဟုလာသည် မြတ်စွာဘုရားအထံသို့ ချဉ်းကပ် ပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးလျက် တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်နေ၏။ တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်နေသော ရာဟုလာအား မြတ်စွာဘုရားသည် ဤစကားကို မိန့်တော်မူ၏ -

ရာဟုလာ **'အတွင်း'**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မြေ **'ပထဝီ'**ဓာတ် သည်၎င်း၊ **'အပ'**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မြေ **'ပထဝီ'** ဓာတ်သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် မြေ **'ပထဝီ'** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤပထဝီဓာတ်သည် **'ငါ့ဥစ္စာ'** မဟုတ်၊

ဤပထဝီဓာတ်သည် **'ငါ'** မဟုတ်၊

ဤပထဝီဓာတ်သည် **'ငါ့ကိုယ်'** မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုပထဝီဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း သင့်သောအကြောင်း အားဖြင့် **(ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာ)**ဖြင့် ရှုအပ်၏။

ဤသို့ ထိုပထဝီဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **'ပညာ'**ဖြင့် ရှုခြင်း ကြောင့် ပထဝီဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ ပထဝီဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

(၄)

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်ရေ **‘အာပေါ’** ဓာတ်သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်ရေ **‘အာပေါ’**ဓာတ် သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် ရေ **‘အာပေါ’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ့ဥစ္စာ’** မဟုတ်၊

ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ’** မဟုတ်၊

ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ့ကိုယ်’** မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုအာပေါဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **(ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)**ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **‘ပညာ’**ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် အာပေါဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ အာပေါဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မီး **‘တေဇော’** ဓာတ် သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မီး **‘တေဇော’** ဓာတ်သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် မီး **‘တေဇော’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ့ဥစ္စာ’** မဟုတ်၊

ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ’** မဟုတ်၊

ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ့ကိုယ်’** မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုတေဇောဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **(ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)**ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **‘ပညာ’**ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် တေဇောဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ တေဇောဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင် လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ် သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ်သည် ၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

(၅)

“ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ့ဥစ္စာ’ မဟုတ်၊

ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ’ မဟုတ်၊

ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ့ကိုယ်’ မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုဝါယောဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း (ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ‘ပညာ’ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် ဝါယောဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ ဝါယောဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ အကြင်အခါ၌ ရဟန်းသည် ‘ဤဓာတ်လေးပါး’တို့၌

မိမိကိုယ် ‘အတ္တ’ ဟူ၍မရှု၊

မိမိဥစ္စာ ‘အတ္တနိယ’ ဟူ၍မရှု။

ရာဟုလာ (ထိုအခါ၌) ဤရဟန်းကို ‘တဏှာ’ကို ဖြတ်ပြီးသူ၊ ‘သံယောဇဉ်’ကို လွန်မြောက်ပြီးသူဟု ဆိုအပ်၏။ ကောင်းစွာ ထောင် လွှားခြင်း‘မာန’ကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ‘ဝဋ်ဆင်းရဲ၏အဆုံး’ကို ပြုပြီးသူဟု (မိန့်တော်မူ၏)။

သတ္တမသုတ်။

သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ

အပြားအားဖြင့် သိခြင်းအနက်သဘောကြောင့် ပညာမည်၏။ သညာသိ-ဝိညာဏ်သိတို့နှင့် အာရုံကိုသိခြင်း၌ တူသော်လည်း သညာသိသည် အာရုံကို မှတ်သိရုံမျှဖြစ်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းကား မစွမ်းနိုင်။

ဝိညာဏ်သိကား အာရုံကိုလည်းသိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်း သိခြင်းလည်းရောက်၏။ သို့သော် အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကား မစွမ်းနိုင်။ ပညာသိကား အာရုံလည်းသိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါးကို ထိုးထွင်းလည်း သိ၏။ အဆင့်ဆင့်တက်၍ အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့လည်းရောက်၏။

သညာသိကို **‘စာတွေ့’** ဝိညာဏ်သိကို **‘ကိုယ်တွေ့’** ပညာသိကို **‘ဉာဏ်တွေ့’**ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ စာတွေ့ကို သညာသိဖြင့် နားလည် နိုင်သော်လည်း ကိုယ်တွေ့နှင့် ဉာဏ်တွေ့ကို ပိုင်းခြားသိရန် မလွယ်လှပါ။ သမုတိနယ်မှာ စာကျက်လို့ ရလွယ်လျှင် ‘ဉာဏ်ကောင်းတယ်’ဟု ပြောဆို ကြပါသည်။ အမှန်မှာ အမှတ်သညာ ကောင်းခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာတွင် ဉာဏ်ကို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟူ၍၎င်း၊ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဟူ၍၎င်း ဆိုကြပါသည်။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိသော ဉာဏ်ဖြစ်ရန် ရှေ့စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို နောက် စိတ်ကသတိပြု ဆင်ခြင်နိုင်မှသာ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိသောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်မှသာ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ချုပ်ကြောင်းတို့ကို သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-အကြောင်းအကျိုးတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

ထို့ကြောင့် ဉာဏ်ဟူသည် ရှေ့စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်နာမ် တို့ကို နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ဆင်ခြင်နိုင်သောကြောင့် သဘာဝကို ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်း၍သိမြင်သွားသော အမြင်သစ် (vision)တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

လောကဥပမာအရ သညာသိဟူသည် ကလေးသိနှင့် တူ၏။ ကလေးသည် ရွှေစင်ရွှေပြားကို တွေ့သော်လည်း ရွှေဟုမသိ၊ အဝါရောင် ကစားစရာအနေဖြင့်သာသိ၏။ ဝိညာဏ်သိသည် လူကြီးသိနှင့်တူ၏။ ရွှေဟုသာသိနိုင်၏။ ပညာသိသည် ပန်းတိမ်သည်အသိနှင့်တူ၏။ ရွှေ၏ အရည်အသွေးကိုပါ အမှန်အတိုင်း သိနိုင်လေသည်။

သိရာတွင် သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိဟူသော အသိအဆင့် (၃)ဆင့်ရှိပြီး အသိအဆင့်ဆင့် မြင့်တက်နိုင်အောင် ဘုရားရှင်၏ညွှန်ပြ သည့်အတိုင်း ဝိပဿနာအလုပ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်တွေ့နှင့်ဉာဏ်တွေ့ ဥပမာ

အခါတပါး၌ ဘုရင်တစ်ပါးသည် ပညာရှိအမတ် (၂)ပါးကိုခေါ်၍

(၈)

မစင်၏အရသာ အဘယ်သို့ရှိသနည်းဟူသော ပုစ္ဆာကိုမေးလေသည်။ တစ်ပတ်အတွင်း မဖြေနိုင်ပါကလည်း သေဒဏ်ပေးမည်ဟု အမိန့်တော် မှတ်လေသည်။ ထိုအခါ ကိုယ်တွေ့မှ ယုံတတ်သောအမတ်ကြီးသည် ကြံရာမရဖြစ်သည့်အဆုံး ကိုယ်တိုင်ပင် မစင်ကို လျှက်ကြည့်လေသည်။

သတ်မှတ်ရက်သို့ ရောက်သောအခါ ကိုယ်တွေ့အမတ်ကြီးသည် မစင်မှာ စပ်ရှားရှားအရသာရှိကြောင်းပါဘုရားဟု မိမိကိုယ်တွေ့ကို လျှောက်ထားလေသည်။ အခြားပညာရှိအမတ်၏အဖြေကား မစင်၏ အရသာမှာ သုံးမျိုးရှိကြောင်း၊ လတ်ဆတ်သောမစင်ကို ယင်ကောင် အုံသောကြောင့် ချိုသောအရသာရှိကြောင်း၊ ကြာလာသောအခါ ဖြုတ်ကောင်များ အုံသောကြောင့် ချဉ်သောအရသာရှိကြောင်း၊ နောက်ဆုံးတွင် ဖွတ် ပဒတ်များက စားသောကြောင့် ခါးသောအရသာ ရှိကြောင်းကို လျှောက်ထားလေသည်။

ထို့ကြောင့် ကိုယ်တွေ့ဟူသည် ကိုယ်တိုင်စားကြည့်မှ သိသော ကြောင့် ဝိညာဏ်သိနှင့်တူသည်။ ဉာဏ်တွေ့ဟူသည် ထင်ရှားသော လက္ခဏာကို ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်၍ ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဓမ္မသဘာဝတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော ဉာဏ်ဟူသည် ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော်မူသောကြောင့်သာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုကို ထိုးထွင်း၍ ဖောက်ခွဲ ဖျက်စီးနိုင်သော သစ္စာ လေးပါးသိမြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်ဖြစ်ဖို့အတွက် ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော် မူလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သညာနှင့်ပညာ (အာဟာရဒီပနီ)

စိတ်ဆိုသည်ကား သိမှုသာတည်း။ ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ထင်မြင်
အောင်ပြုမှုသာတည်း။ သိပြီးသားတွေဖြစ်နေသမျှသည် သညာ၏
ကျေးဇူးတည်း။ **(သညာမရှိလျှင် မိမိနာမည်ကိုပင် မှတ်မိနိုင်ဖွယ်
မရှိ)**။ စိတ်သည် ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ပြပေး၏။

(စိတ်ပြတိုင်း သညာကမှတ်၏။) စိတ်မမှီနိုင်သော သဘော
အချက်ကို ပြပေးနိုင်သည်ကား ပညာပေတည်း။ **(ပညာပြတိုင်းလည်း
သညာက မှတ်၏။)** ပညာသည် မှတ်သမားမဟုတ်၊ သိသမားသာတည်း။

(စိတ်သည် မျက်လှည့်နှင့်တူ၍) မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်လုပ်
ပြ၏။ မရှိသည်ကို အရှိလုပ်ပြ၏။ သညာက စိတ်ပြတိုင်း အဟုတ်မှတ်၏။

ပညာကား အဟုတ်အမှန်ကိုသာပြ၏။ သညာက ပညာပြတိုင်း
လည်း မှတ်၏။ သို့သော် **သညာက စိတ်နှင့်အစဉ်ထာဝရ အမြဲနေ
ရ၏။ ပညာနှင့်ကား တစ်ခါတစ်ရံမှသာ တွေ့ရ၏။**

ထို့ကြောင့် စိတ်နှင့်ပညာ အငြင်းအခွန်ဖြစ်တိုင်း သညာသည် စိတ်
ဘက်ကသာ သက်သေလိုက်၏။ **(စိတ်ကနိစ္စဆိုလျှင် သညာကနိစ္စ
သာ အမှန်)**ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ဘက်က သက်သေခံ၏။ ‘ပညာက အနိစ္စ’ဟု
ဆင်ခြင်သော်လည်း **‘စိတ်နှင့်သညာက နိစ္စ’**ကို အတည်ပြုကြ၏။

‘သောတာပတ္တိမဂ်’ဆိုက်ရောက်မှ **(နိစ္စဘက်က လုံးလုံးရှုံး၍
အနိစ္စအတည်)**ဖြစ်၏။ အတ္တ၊ အနတ္တ ငြင်းခုံမှုမှာ ‘သောတာပတ္တိမဂ်
တွင် အနတ္တ’ အတည်ဖြစ်၏။ သုခ၊ ဒုက္ခငြင်းခုံမှုမှာ ‘အရဟတ္တမဂ်
ဆိုက်မှ ပညာက’ လုံးလုံးနိုင်၏။

သညာသိနှင့်ဝိညာဏ်သိ

(dog) 'ဒေါ့' ဟု ကြားပါက နားမှာ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် 'ဒေါ့' ဟူသော အသံကို သာကြား၍ ခွေးဟု သိခြင်းသည် မနောကသညာဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိတို့ သိသောအခါ **'နားမှာ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သိကား မပြဋ္ဌာန်း၊ မနောက သညာသိသာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။'**

ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဖြစ်ခိုက် (ပရမတ် သဘော-ဝိညာဏ်သိ) ကို ကျော်၍ မနောက သမုတိနယ် ဖြစ်သော (ပညတ်-သညာသိ) သာ ရှေ့မှ **'စွာထွက်'** နေခြင်း ဖြစ်သည်။

'စာ' ဖတ်သောအခါ **စက္ခုဝိညာဏ်သည် စာမဖတ်တတ်ပါ။** မနောကသညာဖြင့် စာကို ဖတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာ မြင်၏။ မနောကသာ စာကို ဖတ်၍ သိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ **'သိပုံနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိ'** ဟု ဆိုပါသည်။ ရေကို အရောင်အမျိုးမျိုးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက မည်သည့်အရောင်နှင့် မျှမတူပါ။ ထို့ကြောင့် သိပုံနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ သို့သော် အဘိဓမ္မာနယ်တွင် **'စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကို သာ သိ'** ပါသည်။ ရေကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ရသောကြောင့် ရေသည် အရောင်ရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် **'သိပုံနယ်သည် သညာသိ'** အဆင့်သာရှိ၍ **'အဘိဓမ္မာနယ်ကသာ ဝိညာဏ်သိမှ ပညာသိ'** အထိ ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ပါသည်။

ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီးက ဝိညာဏ်သိနှင့် သညာသိ ခွဲခြားပုံကို သင်ပေးပါသည်။ **'မြင်လိုက်လို့ ကိုင်လိုက်ပါ၊ မြင်တာကို မကိုင်မိ'** ဟု ဆိုရာတွင် သာမာန်လူတို့က **'မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်'** ဟု ထင်ပါသည်။ အမှန်မှာ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာ မြင်၏။

ကိုင်လျှင် ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်သောကြောင့် အရောင်ကို မသိနိုင်ပါ။
မာခြင်းပျော့ခြင်းကိုသာ ထိ၍သိနိုင်ပါသည်။

‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ဟု ထင်ခြင်းသည် **‘သညာသိ’**သာ
ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ ခွက်တစ်ခုကို မြင်လျှင် စက္ခုဝိညာဏ်သည် **‘အရောင်’**
ကိုသာ မြင်သော်လည်း မနောဝိညာဏ်က နာမသဏ္ဍာန်တို့ဖြင့် မှတ်ထား
သည့်အတိုင်း **‘သညာသိဖြင့် ခွက်ကိုမြင်တယ်’**ဟု သိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ခွက်ကို လက်ဖြင့်ကိုင်ကြည့်လျှင် ဖြစ်ပေါ်သော ကာယ
ဝိညာဏ်သည် **‘မာခြင်း’**ကိုသာ သိနိုင်သော်လည်း မနောက **‘သညာ
သိဖြင့် ခွက်ကိုကိုင်တယ်’**ဟု ပညတ်ပြု၍ သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

နေ့နှင့်ညဟူသည် မနောက သညာသိဖြစ်သော ပညတ်ဖြစ်သည်။
စက္ခုဝိညာဏ်သည် နေ့ကိုမမြင်ရပါ။ လင်းနေသော အရောင်အဆင်း
အရှိတရား-ပရမတ်ကိုသာ မြင်ပါသည်။ မျက်စိက **‘အလင်း’**ကိုသာ
မြင်သော်လည်း မနောက လောကပညတ်သည့်အတိုင်း **‘နေ့’**ဟုသာ
သညာဖြင့် သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

‘ည’ဆိုသည်မှာလည်း မနောက လောကပညတ်ဖြင့် သညာသိ
သာ ဖြစ်သည်။ မျက်စိက ညကိုမမြင်ပါ။ အမှောင်ကိုသာ မြင်ပါသည်။
မှောင်နေသော အရောင်သည်သာ အရှိတရား-ပရမတ်ဖြစ်၍ စက္ခု
ဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်ပါသည်။ မျက်စိသည် အရှိတရား **‘အမှောင်’**ကို
မြင်သော်လည်း မနောက သညာသိဖြင့် **‘ည’**ဟု သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သာမန်လူတို့တွင် ရှေ့စိတ် ဝိညာဏ်သိတို့ကို သတိ
မပြုနိုင်ဘဲ နောက်လိုက်သညာသိဖြင့်သာ သိမြင်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။
ဝိပဿနာဟူသည် သတိဖြင့် **(သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ၊ ဝိညာဏ်သိမှ
ပညာသိအထိ)** အသိအဆင့်ဆင့် မြင့်အောင် အားထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“အနတ္တဝါဒ”

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ဝါဒသည် အနတ္တဝါဒဖြစ်သည်။ အနတ္တဟူသည် ‘န-အတ္တ’ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၍ ‘အတ္တမဟုတ်ခြင်း’ ဖြစ်ပါသည်။ မိမိအလိုအတိုင်း အကျိုးတရားတို့အပေါ်တွင် အစိုးရသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆလျှင် အတ္တအယူဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားတို့အပေါ်တွင် မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်၊ အစိုးမရ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းအားလျော်စွာပင် သူ့သဘောသူဆောင် ဖြစ်သည်ဟု သိမြင်ပါလျှင် အနတ္တသဘာဝကို သိမြင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တဟူသည် ဖန်ဆင်းရှင် (ပရမအတ္တ)နှင့် အဖန်ဆင်းခံ (ဇီဝအတ္တ)ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဖန်ဆင်းရှင်ဟူသည် ထာဝရဘုရားမျိုးဖြစ်၍ ထိုဖန်ဆင်းရှင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ‘အကြောင်းတရားဟူသည်မရှိ။’ အဖန်ဆင်းခံဖြစ်သော (ဇီဝအတ္တ)တို့သည်သာ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ အတ္တကောင်အနေဖြင့် ပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိနေပြီး တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ကူးပြောင်းလျက်သံသရာလည်နေကာ နောက်ဆုံးတွင် ဖန်ဆင်းခံ ဇီဝအတ္တသည်

ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တနှင့် ပြန်လည် ပေါင်းစည်းသော အယူဝါဒ ဖြစ်သည်။
ဖန်ဆင်းရှင်နှင့်ပြန်ပေါင်းခြင်းဖြင့် ဇီဝအတ္တဟူသော အဖန်ဆင်းခံသည်
ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တသည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း
မရှိ။ ထာဝစဉ် တည်မြဲနေ၏။

အနတ္တဝါဒဟူသည် ဖြစ်ပေါ်သမျှသောတရားတို့သည် အကြောင်း
အရင်းခံရှိကြကုန်၏။ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိ၊ တန်ခိုးရှင်မရှိ၊ အလိုလိုဖြစ်တာ
မရှိ။ အကြောင်းတရားနှင့်အကျိုးတရားမျှသာ ထင်ရှားရှိ၏။ အကြောင်း
တရားထင်ရှားရှိလျှင် အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ
(အသစ်)အနေဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်းပါကလည်း
အကျိုးတရားတို့သည် အကြွင်းမရှိ ချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ ဘာတစ်ခုမျှ
မမြဲကုန်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိကြကုန်။

ထို့ကြောင့် မပျက်မစီးဘဲ ထာဝရ ရှင်သန်၍ တည်တန့်ခိုင်မြဲနေ
သော အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသည့် အမြူတေကဲ့သို့သော အတ္တသည်
သဘာဝတွင် လုံးဝမရှိချေ။ ဤကဲ့သို့ **‘အကြောင်းပြည့်စုံသည်နှင့်
အကျိုးသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသလို
အကြောင်းချုပ်ပါကလည်း အကျိုးဟူသမျှချုပ်ကြကုန်၏’**ဟူသော
သဘာဝတရားကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းသည်သာ ဝိဘဇူဝါဒ
(ခေါ်) အနတ္တဝါဒ ဖြစ်ပါသည်။

“အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။”

တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။
အာရုံက အထောက်အပံ့၊ စိတ်ကအဓိကဖြစ်၏။
စိတ်သည် လောကကို ဦးဆောင်၏။

အာရုံသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ စိတ်သည် အကျိုးတရား ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့်အကြောင်းကင်းပြီး စိတ်သည်မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့်စိတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်နေသော သဘာဝတရားမျှသာ ဖြစ်သည်။ စိတ်ကိုမည်သူကမျှ ဖန်ဆင်းထားခြင်းမဟုတ်သလို ပုဂ္ဂိုလ် ၏ အလိုအတိုင်းလည်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်မဟုတ်သောကြောင့် အတ္တ မဟုတ်၊ အနတ္တသာ ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံက ကျေးဇူးပြုလျှင် သူ့သ ဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖန်ဆင်းလိုဖြစ်တာ လည်းမဟုတ်၊ အလိုလိုဖြစ်တာလည်းမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ ရှိသော အတ္တမဟုတ်။ အဆင်းအာရုံနှင့်မျက်စိဟူသော အကြောင်း တရားတို့ ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် မြင်စိတ်ဟူသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်း ပါကလည်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြကုန်၏။ မမြဲကုန်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရမရှိကြကုန်။ မပျက်မစီးနိုင်သော အမြဲထာဝရ ရှင်သန်နေသော အမြူတေမျိုး အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တသာဖြစ်ကုန်၏။

ထို့ပြင် စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်၍ မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်မှ နောက်စိတ်အသစ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် မပျက်မစီးဘဲ အစဉ်တည်တံ့ ခိုင်မြဲနေသော အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်မဟုတ်။ အာရုံပြောင်းတိုင်း စိတ်ပြောင်းနေ သောကြောင့် ရှေ့စိတ်ချုပ် နောက်စိတ်ဖြစ်လျက် အစဉ်အားဖြင့် အမြဲ ပြောင်းလဲနေသော **(ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုးဆက် အနတ္တ)**သဘာဝ တရားမျှသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

“ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်”

အကယ်၍သာ - မြတ်ဗုဒ္ဓါသည် လူ့ရွာထင်ရှား မပွင့်ငြားက
ဤကား ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့် ထိုထိုဘုံဘဝ မသိရ များလှအပြစ်တွေ။

ယခုသော်ကား - ဘုရားရှင်တော် ပွင့်ထွန်းပေါ်၍ ဟောဖော်
ညွှန်ကြား မြတ်တရားကြောင့် ဤကားကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့် ထိုထိုဘုံဘဝ
သိကြရ များလှကျေးဇူးပေ။

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟူသည် ဘုရားရှင် ပွင့်ထွန်းတော်မူ၍သာ
သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ဟူသည် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းသော
အကျိုးကို ပေး၏။ ကုသိုလ်၏အလုပ်သည် အကုသိုလ်ကို ပယ်သတ်ရန်
အတွက်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ကိုပယ်သတ်ရန်အတွက် ကုသိုလ်ဟု အမည်
ရနေခြင်းဖြစ်သည်။ အရဟတ္တမဂ်ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်မှန်သမျှ အပြီး
ပယ်သတ်ပြီးသောအခါ ကုသိုလ်ဟုအမည်မရတော့ဘဲ ကြိယာဟုသာ
အမည်ရတော့သည်။

ကုသိုလ်အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်၊
သမာဓိကုသိုလ်၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ်တို့ဖြစ်၏။ လောက

ဥပမာအားဖြင့် အကုသိုလ်သည် ကျောက်ခဲနှင့်တူ၍ ဘယ်လောက်
သေးသေး ရေမှာနှစ်၏။ သို့သော် ကုသိုလ်လှေနှင့် ခံလိုက်ပါက
ကျောက်ခဲသည် ရေမှာ မနစ်မြုပ်တော့ချေ။

အကုသိုလ်ဟူသည် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းသောအကျိုးကို ပေး၏။
ကာယကံ၊ ဝစီကံနှင့်လွန်ကျူးသော အကုသိုလ်ကို သီလကုသိုလ်ဖြင့်
ပယ်ရ၏။ မနောကံဖြင့် ထကြွသောအကုသိုလ်ကို သမာဓိကုသိုလ်ဖြင့်
ပယ်ရ၏။ ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့်လည်း မလွန်ကျူး၊ မနောကံဖြင့်လည်း
မထကြွ၊ သို့သော်လည်း အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် ကိလေသာ (ဝဋ်မြစ်)
မည်သော အနုသယ ကိလေသာသည် ရှိ၏။ ထိုအနုသယ ကိလေသာ
အကုသိုလ်ကို ပညာကုသိုလ်ဖြစ်သော ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ်
တို့ဖြင့်သာ အမြစ်ပြတ် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

အကုသိုလ်ဟူသမျှသည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

ကိလေသာအဆင့် (၃)မျိုးရှိ၏။

၁။ ကာယကံ၊ ဝစီကံနှင့် လွန်ကျူးသော **‘ဝိတိက္ကမ’** ကိလေသာ၊

၂။ မနောကံဖြင့် ထကြွသော **‘ပရိယုဋ္ဌာန’** ကိလေသာ

၃။ ရုပ်နာမ်အစဉ်မှာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မပယ်ရှားနိုင်သ၍
ကိန်းနေသော **‘အနုသယ’** ကိလေသာတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ကိလေသာသစ်ပင်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာကုသိုလ်သည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေသော
အနုသယ (အကုသိုလ်-အမြစ်)ကို ပယ်နှုတ်ရသော အလုပ်နှင့်တူ၏။

မနောကံဖြင့် ထကြွနေသော လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည့်
အကုသိုလ်တို့သည် မြေပေါ်၌ပေါက်သော အပင်နှင့်တူ၍ သမာဓိ
ကုသိုလ် (လွှဖြင့်) မြေပေါ်က အပင်ကို အရင်းကပိုင်းဖြတ်နိုင်၏။ ကာယ

(၁၇)

ကံ၊ ဝစီကံတို့ဖြင့် လွန်ကျူးသော ဒုစရိုက်အကုသိုလ်တို့သည် အကိုင်း
အခက်တို့နှင့်တူ၍ သီလကုသိုလ် (ဓားဖြင့်) ခုတ်ချိုး ပယ်ရှားနိုင်ပါသည်။

ဘဝဟူသည်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဒီပနီတွင် ကမ္မဘဝဟူသော စကား၌ **‘ဘဝ’**ဆိုသည်
ကား **‘ဖြစ်သည်, ပွားသည်’**ဆိုလိုသတည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်, အကုသိုလ်
ဖြစ်သည်၊ **(ကုသိုလ်ပွားသည်, အကုသိုလ်ပွားသည်)**-ဟူလိုသတည်း။

လောက၌ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့အား **‘ကာယကံမှု, ဝစီကံမှု,
မနောကံမှု’**တို့သည် **‘ကုသိုလ်’**သော်လည်းဖြစ်ရမည်။ **‘အကုသိုလ်’**
သော်လည်းဖြစ်ရမည်။ ကောင်းသော နှလုံးသွင်းဖြစ်အံ့ ကုသိုလ်ဖြစ်၏။
မကောင်းသော နှလုံးသွင်းဖြစ်အံ့ အကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ဤသို့သော **‘ကုသိုလ်
ဖြစ်မှု အကုသိုလ်ဖြစ်မှုကို ဘဝ’**ဆိုသည်။ ပါဏာတိပါတ အစရှိသော
‘အကုသလ ကမ္မပထ’ ဆယ်ပါးသည် အကုသိုလ်မှုတည်း။ **‘ကုသလ ကမ္မ
ပထ’** ဆယ်ပါးသည် ကုသိုလ်မှု မည်၏။

‘ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ’ဟူသောပုဒ်၌ကား အောင်မြင်သည်
ဖြစ်စေ, မအောင်မြင်သည်ဖြစ်စေ **‘ကုသိုလ်, အကုသိုလ်မှု အလုံးစုံ’**
ကိုပင် လိုအပ်၏။ အလုံးစုံသည် **‘ဥပါဒါနံရှိနေသည့်အတွက်ကြောင့်’**
ဖြစ်ရ၏။ **‘ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ’**ဟူသော နောက်ပုဒ်၌ကား **‘ကမ္မပထ
မြောက်သော ကုသိုလ်မှု, အကုသိုလ်မှု’**ကိုသာ လိုအပ်၏။

ဆရာကြီးဦးရွှေအောင်သည် အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ခရီးစဉ်
စာအုပ်တွင် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ လူ့ဘဝသည် ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်
တို့၏အပြိုင်သက်ရောက်ရာဌာနဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ **‘ကုသိုလ်
သည်လည်း ကောင်းကျိုး’**ကိုပေးသော်လည်း **‘အကုသိုလ်ကို
ပယ်သတ်ရန်ကိစ္စသာ ပဓာန’**အလုပ်ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ဟူသမျှကို

ပယ်ရှားပြီးပါက ကုသိုလ်ဟုအမည် မရတော့ပါ။ ကြိယာဟုသာ အမည် ရတော့သည်။

လောကဥပမာအားဖြင့် ထိုထိုသစ်ရွက်သည် ရောဂါတစ်မျိုးကို ပျောက်ကင်းစေလျှင် ထိုသစ်ရွက်သည် ဆေးဟုအမည်ရလေသည်။ သို့သော် ရောဂါပျောက်သွားပြီးနောက် ထိုထိုသစ်ရွက်ကို ကြိုက်နှစ် သက်၍စားသုံးသော်လည်း ဆေးမမည်တော့ပါ။ အစာ အာဟာရ အဖြစ်သာ အမည်ရလေသည်။

ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ဟူသည် အကုသိုလ်မကင်းနိုင်သ၍ အကုသိုလ်ကိုပယ်ရန်အတွက် အမြဲပြုရမည့် အလုပ်ဖြစ်သည်။ ဆေးဟူသည် ရောဂါမပျောက်ကင်းသ၍ သောက်နေရပေမည်။ ထို့ကြောင့် မိမိစွမ်းနိုင်သလောက် ဒါနကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ သီလကုသိုလ် ဖြင့်၎င်း၊ သမာဓိကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ မဂ်ကုသိုလ် ဖြင့်၎င်း အကုသိုလ်တို့ကို အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်နေရပေမည်။

ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်တိုက်ပွဲ

ဘဝဟူသည် အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဖြင့်ပယ်နေရသည့် အလုပ် ပင်ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်ပြုနေကြသော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ- စေတနာတို့သည် ကုသိုလ်မဟုတ်လျှင် အကုသိုလ်တို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ သမုတိနယ် သာမန်လူတို့၏အသိတွင် လူဖြစ်လာပါက စား-ဝတ်-နေရေး- ကျန်မာရေးတို့သည် အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကို ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ-စေတနာတို့ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ယင်းသို့ဆောင်ရွက်စဉ် ကောင်းသော ကုသိုလ်အမှုလည်း ပါသလို မကောင်းသော အကုသိုလ်အမှုလည်းပါဝင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဘဝသည် ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ် အပြိုင်သက်ရောက်ရာ ဌာန’

ဖြစ်နေပါသည်။ ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို အပြီးမပယ်သတ်နိုင်သ၍ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးတို့ဖြင့် သူတပြန် ကိုယ်တလှည့်ဖြင့် အစအဆုံး မရှိအောင် သံသရာလည်နေခြင်းဖြစ်သည်။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး

ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံတို့သည် အကြောင်းဖြစ်၍ ကံ၏အကျိုး တို့သည် နာမ်ရုပ်များဖြစ်ကြပါသည်။ ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးပါက ကောင်းသောနာမ်ရုပ်များဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးပါက မကောင်းသော နာမ်ရုပ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကံကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ် သည်ကိုနားလည် လက်ခံရန် မလွယ်ကူလှပါ။ သဒ္ဓါကို အခြေခံ၍ သတိ-ဝီရိယ-သမာဓိဖြင့် ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်မှ ဉာဏ်ဖြင့်သာ ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သော ပညာအရာ ဖြစ်ပါသည်။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို သိမြင်ရန်အတွက် **(စုတိ-ပဋိသန္ဓေ)**ကို နားလည် လက်ခံနိုင်ရန် လွန်စွာ အရေးကြီးပါသည်။ ထိုအခါ အကြောင်း ကိုစွဲ၍ အကျိုးဖြစ်ပုံ **‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်’**ကို လေ့လာ သင်ယူ ရပေမည်။ အကြောင်းပြည့်စုံပါက အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် **(အနတ္တသဘာဝ)**ကို **‘စာတွေ့-ကိုယ်တွေ့မှ ဉာဏ်တွေ့’**အထိ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်ရပေမည်။

စုတိဖြစ်ချိန်တွင် အကျိုးပေးခွင့် ရသောကံ၏အစွမ်းကြောင့် နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပါက စိတ်နှင့်အတူ နာမ်ရုပ်တို့သည်လည်း အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်

ထိုကဲ့သို့ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးဆက်များ မဆုံးနိုင်အောင် ဘဝအဆက်ဆက် သံသရာလည်ခြင်းသည် အို-နာ-သေမလွတ်သော ဒုက္ခဆင်းရဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ အရဟတ္တမဂ်ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်ဟူသမျှ ပယ်ရှားပြီးသောအခါ ပြုဘွယ်ကုန်သောကြောင့် နောက်ထပ်တဖန်ဘဝလည်း မဖြစ်ပေါ်တော့ဘဲ ဘဝချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် လောကတွင် အမှောင်ဓာတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ အရှိတရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မည်သူကမျှ ဖန်ဆင်းထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ နေ၊ လ၊ ကြယ်တို့ရှိနေသောကြောင့် အလင်းဓာတ်ဖြစ်နေရသည်။ အလင်းကွယ်ပါက အမှောင်ဓာတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အစားထိုးဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ အရှိတရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်လည်း ရုပ်နာမ်ဘဝ **‘ဒုက္ခဓာတ်-ချုပ်ငြိမ်းပါက သန္တိသုခဓာတ်’**အနေဖြင့် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အစားထိုးလာသော သဘာဝတရားမျှသာ ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် ဘာမှမရှိသော **(အသဘာဝ)** မဟုတ်ပါ။ **(သ-ထင်ရှားသော၊ ဘာဝ-အရှိတရား)** တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်ကို အပြီးမပယ်နိုင်သ၍ ကုသိုလ်ကိစ္စမပြီး။ အကုသိုလ်ကုန်ပါကလည်း ပြုဘွယ်ကုန်၍ ဘဝဟူသမျှ မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် ဘဝကို ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ရှုထောင့်မှသုံးသပ်ပါက ကုသိုလ်-အကုသိုလ်တို့၏ တိုက်ပွဲသာ ဖြစ်သည်။ ရဟန္တာတို့သည် ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ဟူသမျှကို ပယ်အပ်ပြီးသောကြောင့် နောက်ဘဝ တဖန် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်လေတော့သည်။

“ကံကုသိုလ်ကို ဉာဏ်ကုသိုလ်ကစွန့်ပုံ”

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဒီပနီတွင် အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂ နိရောဓ၊ အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင် ဝိရာဂမည်သော ‘ဝိဇ္ဇာဉာဏ်’ဖြင့် အကြွင်း မရှိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရနိရောဓော၊ ‘အကုသိုလ်ကံ၊ ကုသိုလ်ကံ’ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤဒေသနာတော်၌ ‘အဝိဇ္ဇာ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှု’ တစ်ခုသည်သာ ‘လိုရင်းတည်း’။ ‘သင်္ခါရ၏ချုပ်ငြိမ်းမှု၊ ဝိညာဏ်၏ချုပ်ငြိမ်းမှု’စသော ချုပ်ငြိမ်းမှုစုသည် ‘အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းမှုမှာ တလုံးတည်း’ ပါဝင်၏။

‘အနုလောမ’ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လည်မှုကား ‘ဖြစ်မှု’တည်း။ ‘ပဋိလောမ’ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်မှုကား ‘ချုပ်မှု’တည်း။ ဤပဋိလောမဒေသနာ၌ ‘အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းမှု’ဆိုသည်ကား-‘နိဗ္ဗာန်’ပင်တည်း။ ထိုအဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းနိုင်သောတရားကား ‘ဝိဇ္ဇာ’တည်း။ ဒါန၊ သီလ၊ တပါးတခြား သော ဘာဝနာမှုသည်ကား ထိုဝိဇ္ဇာဘာဝနာ၏ အခြေခံတို့သာတည်း။

လေးပါးသော သစ္စာတို့တွင်လည်း ‘ဒုက္ခသစ္စာမှာ ဖုံးလွှမ်းသော အမှောင်ဓာတ်ကိုသတ်မှုသာ လိုရင်းတည်း’။ ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းသော အမှောင်ဓာတ်ကို သတ်မှုဆိုသည်ကား ‘အနိစ္စဝိဇ္ဇာ၊ ဒုက္ခဝိဇ္ဇာ၊ အနတ္တ ဝိဇ္ဇာ’ဟူ၍ လက္ခဏာ - ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ လောကုတ္တရာ - ဝိဇ္ဇာဟူသော၊ ‘မဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာ လေးပါး’တို့တည်း။

အကုသိုလ် - ကိလေသာ အဆင့် (၃)မျိုး

၁။ ဝိတိက္ကမ ကိလေသာ

ကာယကံ၊ ဝစီကံတို့ဖြင့် လွန်ကျူးသော ကိလေသာ အကုသိုလ် ဖြစ်သည်။ ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး - (အသက်သတ်ခြင်း၊ ဥစ္စာခိုးယူခြင်း၊ သူများသားမယား ပြစ်မှားခြင်း)၊ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး (လိမ်လည်စကား

(၂၂)

ပြောဆိုခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းသောစကား ပြောဆိုခြင်း၊ ကုန်းတိုက်စကား ပြောဆိုခြင်း၊ သိမ်ဖျင်းသောစကား ပြောဆိုခြင်း) တို့ဖြစ်ကြသည်။
ယင်းအကုသိုလ်ကို **(သီလကုသိုလ်)**ဖြင့် ပယ်နိုင်၏။

၂။ ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ

မနောကံဖြင့် ထကြွသော ကိလေသာ အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်၊ ဣသာစိတ်၊ မစ္ဆရိယစိတ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ် စသည် တို့ဖြစ်ကြ၏။ မနောကံဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သော ယင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့ကို **(သမာဓိကုသိုလ်)**ဖြင့် ပယ်နိုင်၏။

၃။ အနုသယ ကိလေသာ

အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သ၍ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာအကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ယင်းအကုသိုလ်ကို **ပညာကုသိုလ် (ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ)**ဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဒေသနာတော်အရ အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဖြင့် သာ ပယ်နိုင်ပါသည်။ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်၊ သမာဓိကုသိုလ်၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ် အဆင့်ဆင့်ဖြင့် အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်အားလုံးကို အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီးလျှင် ဘဝတွင် ပြုဘွယ်ကိစ္စကုန်ပြီဖြစ်၍ ဒိဏာဇာတိ-ဇာတိ ကုန်တော့၏။

ဝိပဿနာကျင့်စဉ်အရ ရှေ့စိတ်တွင်ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာတစ်ပါး ပါးကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် မှန်စွာဆင်ခြင်နိုင်ပါလျှင် ဒုက္ခ သစ္စာကိုဖုံးထားသည့် အဝိဇ္ဇာ-အမှောင်ဓာတ်အားပယ်နိုင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်သည် အကုသိုလ်မှန်သမျှကို ပယ်သတ်နိုင်ပါသည်။

ဝဋ်(၃)ပါး

‘မြင်တယ်၊ စွဲလမ်းတယ်၊ အားထုတ်တယ်’ဟူသည် ဝဋ် (၃)ပါးပင် ဖြစ်၏။ စာပေအားဖြင့် **(ဝိပါကဝဋ်၊ ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်)**တို့ဖြစ် ပါသည်။

၁။ မြင်ရာတွင် အဆင်း-ရုပ်နှင့် သိမှု-နာမ်သည် **‘ဝိပါကဝဋ်’** ဖြစ်၏။

၂။ စွဲလမ်းမှု-ဥပါဒါန်သည် **‘ကိလေသဝဋ်’** ဖြစ်၏။

၃။ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် အားထုတ်မှုကြောင့် **‘ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ’**များဖြစ်မှုသည် **‘ကမ္မဝဋ်’** ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာလုပ်ငန်းသည် စွဲလမ်းမှု ကိလေသဝဋ်ကိုသာ ပယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြင်တာကိုလည်း ပယ်မရ။ အားထုတ်မှု ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ကိုလည်း ပယ်မရ။ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဆိုသော အကုသိုလ် တရားကိုသာ ပယ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ မြင်ရာတွင် ငါမြင်သည်ဟု အယူမှားမှုသည် မြင်သည့် စက္ခုဝိညာဏ်-နာမ်နှင့် အဆင်း-ရုပ်ကို အမှန်မသိမြင်နိုင်သောကြောင့်

ကိလေသဝဋ်- ဥပါဒါန်ဖြင့် ‘ငါ’ဟု မနောမှာ အယူမှားခြင်းဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်တွင် ‘ငါ’ဟု စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန်) နေရာတွင် (သတိ)ဖြင့် အစားထိုး ပယ်ရှားနိုင်ပါက မြင်မှုအပေါ်တွင် ငါမြင်သည်ဟု မစွဲလမ်းပဲ မြင်သည်ကို ရုပ်နာမ်ဟု အရှိကိုအရှိအတိုင်း သတိပြုနိုင်ပါသည်။

စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၍ သတိသည် ကုသိုလ် ဖြစ်၏။ မြင်သည့်အပေါ်တွင် (ဥပါဒါန်ကြောင့်ကံဖြစ်၍ သတိ ကြောင့်ဉာဏ်)ဖြစ်၏။ ကံကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဖြစ်၍ သံသရာ လည်ပြီး ဉာဏ်ကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ ချုပ်ကာ သံသရာရပ်လေသည်။

**‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်’
(ကိလေသာဖြစ်ကြောင်း)**

ကိလေသာဟူသည် ကာယကံ ဒုစရိုက်၊ ဝစီကံ ဒုစရိုက်နှင့် မနော မှာထကြွသော လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည် အကုသိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုသို့ ကိလေသာများ ဖြစ်ပေါ်ရသည်မှာ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်ဟုဆိုသော အနုသယ-ကိလေသာအမြစ် ရှိနေသောကြောင့် ကိလေသာအပင်တို့သည် ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့၌ ပေါက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်တွင် ‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်’ တို့သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်ဖြစ်၍ သင်္ခါရ-ကံတို့သည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်၏။ ယင်းကဲ့သို့ ကိလေသဝဋ်ဖြစ်နှင့် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သော ‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ- ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ’စသည့် ‘အကြောင်းတရားငါးပါး’တို့ကို ယောဂီ သည် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် အားထုတ်အပ်၏။

ဥပမာ ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်း၍ကုသိုလ်ပြုရာတွင်

၁။ ခန္ဓာငါးပါးကို ‘ရဟန်းဟု အသိမှား’မှုကား အဝိဇ္ဇာ၊

၂။ ‘ရဟန်းဘဝကို တပ်မက်တွယ်တာ’မှုကား တဏှာ၊

(၂၅)

၃။ ‘ရဟန်းဘဝကို စိတ်ကပ်ရောက် စွဲလမ်း’မှုကား ဥပါဒါန်၊

၄။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်ဖြစ်သော ‘ကိလေသဝဋ်တို့ ခြံရံ’လျက်

ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုမှု ‘စေတနာ’ကား သင်္ခါရ၊

၅။ ယင်းစေတနာ-သင်္ခါရ၏ ‘ကမ္မသတ္တိ’ကား (ကံ)တည်း။

ဤသို့အားဖြင့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အကြောင်းတရား (၅)ပါးကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်နိုင်၏။

ထို့ကြောင့် မြင်မှု၊ ကြားမှုစသည်တို့အပေါ်တွင် ဥပါဒါန် ပစ္စယာ ကမ္မဘဝကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် သိမ်းဆည်းအပ်၏။ မိမိကိုယ်တိုင် (မြင်မှု ကြားမှုတို့အပေါ်တွင် ဥပါဒါန်)ကို မြင်အောင်ကြည့်နိုင်ပါက ‘ဥပါဒါန် ခြံရံလျက်’ ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံတို့ကို ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော (စေတနာ)တို့ဖြင့် အားထုတ်နေသည်ကို သိမြင်အောင် သတိပြု နှလုံး သွင်းအပ်၏။ ထိုအခါ ‘ဥပါဒါန်အကြောင်းခံ’ကြောင့် ကံဖြစ်၏ဟူသော ‘ကံ၏အကြောင်း’တရားကို ကိုယ်တိုင်ထွင်းဖောက် မျက်မှောက်ပြု သိမြင်နိုင်ပေမည်။

အကြောင်း-ကံနှင့် အကျိုး-နာမ်ရုပ်

ကံဟူသော အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား နာမ်ရုပ်တို့ သည် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။ အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပါက အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤကဲ့သို့ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို သိမြင် လက်ခံနိုင်ရန်မှာ အလွန်ခဲယဉ်းလှသော ပညာအရာပေတည်း။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သော ‘အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်’ဟူသော အနုသယဓာတ်ခံကြောင့် (သတ္တဝါဟု ခေါ်ဆိုအပ် သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ‘မြဲတယ်’ဟု အမှတ်မှား-နိစ္စသညာ၊ ‘အခိုင်အမာ

အနုစိသာရရှိတယ်’ဟု အမှတ်မှား-အတ္တသညာ)တို့ စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် မြင်နိုင်ခဲ့ သိနိုင်ခဲ့လှ၏။

ဥပမာ စေတနာ-ပရမတ်ကို အနုသယဓာတ်ခံ ကိလေသာကြောင့် စေတနာသက်သက်မျှ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်သည်ဟု သတိမပြုနိုင်ဘဲ ‘ငါလှူတယ်’ဟု နိစ္စ၊ အတ္တဖြင့် သိမြင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ စေတနာဟူသော ဝိပါကဝဋ်အပေါ်တွင် စေတနာ-ပရမတ် သဘာဝကို မသိမြင်အောင် ‘**အဝိဇ္ဇာ**’က ဖုံးပေးထားပြီး ‘**တဏှာ၊ ဥပါဒါန်**’ဟူသော ကိလေသဝဋ် ခြံရံလျက် ‘ငါလှူတာ၊ ငါပေးတာ’ဟု ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောတို့ဖြင့် အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ကံတို့ ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။

ဥပမာ ကိလေသာ သစ်ပင်တွင် အကိုင်းအခက်ကို သီလဖြင့်ခုတ်ပယ်၍ ပင်စည်ကို သမာဓိဖြင့် အပင်ရင်းမှ ပယ်ရှားနိုင်၏။ သစ်မြစ်ကိုမူ ဝိပဿနာပညာဖြင့်တူးဖော်ပြီး မဂ်ပညာဖြင့် ဆွဲနှုတ်ပစ်ရ၏။ ထိုကဲ့သို့ **(ကိလေသာဝဋ်မြစ်ဖြစ်သော အနုသယ)**သဘောသည် မြင်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် စိတ်တွင် ကိန်းနေသော အနုသယ-အတ္တ ‘ငါ’ကို ပယ်သတ်ရန် ခက်ခဲ့နေခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင် ပွင့်မှသာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာနှင့်အနုသယ-အမြစ်

ဝိပဿနာအားထုတ်မှုသည် **(ကိလေသာဖြစ်ခွင့် - အနုသယဝဋ်မြစ်)**ကို ပယ်သတ်ရန်ဖြစ်သည်။ ကိလေသာချုပ်လျှင် ကံချုပ်၏။ ကံချုပ်လျှင် ကံ၏အကျိုး ခန္ဓဆင်းရဲ ဒုက္ခချုပ်၏။

ကိလေသာဖြစ်ခွင့်-အနုသယဝဋ်မြစ်ကို **(သတိ-ပညာ)**ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။ **(သတိသမ္ပဇဉ်)**ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို **(သိမ်းဆည်း)**ပြီး **(ပညာ)**ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို **(ထိုးထွင်း)** သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၂၇)

သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်လျှင် ရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား သိမြင်၏။ သမုဒယသစ္စာဖြစ်သော အနုသယကိလေသာ တဏှာကို ပယ်သတ်၏။ နိဗ္ဗာန်မည်သော နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုသိမြင်၏။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများရ၏။ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို မဂ် ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးသိခြင်းကိစ္စလည်း တစ်ပြိုင်တည်း တစ်ချက်တည်း ပြီးစီးလေသည်။

ကိလေသဝဋ်ဟူသည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဟူသော အနုသယ ဓာတ်ခံကြောင့် **(နိစ္စသည်၊ အတ္တသည်၊ သုဘသည်၊ သုခသည်)** တို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ အပေါ်တွင် **'မြဲ၏၊ အစိုးရ၏၊ တင့်တယ်၏၊ ချမ်းသာ၏'**ဟူ၍ စိတ်တွင် **(နှလုံးသွင်းမှား၍)** နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာ-ပညာ၊ မဂ်-ပညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို **(အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ)**ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သဘာဝကို ထိုးထွင်းသိမြင် နိုင်ပါလျှင် ကိလေသာ-ဖြစ်ခွင့် **(အနုသယ-အမြစ်)**ကို အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် နှုတ်ပယ်နိုင်လေသည်။

**အနုသယကိလေသာ
(အကိန်းဓာတ် သို့မဟုတ် ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)**

မြင်ခိုက်ကြားခိုက်တွင် ဖြစ်သောရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်ကို **(အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟုမသိအောင် (အဝိဇ္ဇာ)ဖုံးပေးထားသောကြောင့်** မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ တို့ဖြင့် နှလုံးသွင်းမိပါက ယင်းအာရုံတွင် **(အနုသယတဏှာ) ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်** ကိန်း၏။ ယင်းအာရုံကြောင့် ကိလေသာသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံအနေဖြင့် မပေါ်သေးသော်လည်း အကြောင်းတိုက်ဆိုင် ပါက **(ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)ရရှိသွား၏။ (ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု စွဲမှုဝင် ရောက်သည်။ - မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)**

ဥပမာ လူဟု ကြားပါက သောတဝိညာဏ်အခိုက်တွင် ဖြစ်သော အသံအစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု **'သတိဖြင့် နှလုံးမသွင်း'**မိလျှင် မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ **(နိစ္စ၊ အတ္တ)အနေဖြင့် (နှလုံးသွင်းမှား)**ကာ အနုသယ တဏှာကိန်း၏။ ဥပမာ သတိသည် ကိုယ်ထဲသို့ ရောဂါပိုး မဝင်အောင် နှာခေါင်း၊ ပါးစပ်စည်းထားခြင်း၊ လက်အိပ်စွပ်ထားခြင်း ကဲ့သို့ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ မကာကွယ်နိုင်ပါက ရောဂါပိုးဝင်ပြီး ရောဂါ

မပေါ်အောင် ထိန်းရသကဲ့သို့ ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ရန် သီလ၊ သမာဓိ တို့ဖြင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံမှုတို့တွင် စောင့်ထိန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သတိ၏သဘောမှာ **‘ကိလေသာဖြစ်ခွင့်’** မရအောင် ကာကွယ်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ပညာက အမြစ်နှုတ်၍ အပြီးပယ်၏။

**အာရမ္မဏာနုသယ (အာရုံကိန်းကိလေသာ)
(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း ဒုတိယ - မဟာစည်)**

ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံတို့ကို **‘မမြဲ’**ဟု မသိမြင် လျှင် **‘မြဲသည်’**ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် **‘ဖြစ်ခွင့်’** ရကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့် ထိုအာရုံ၌ မြဲသည့်အနေဖြင့် **‘ကိလေသာကိန်း’**သည် မည်၏။ ဤသို့ကိန်းခြင်းကြောင့် နောင်ကာလ၌ အကြောင်းညီညွတ်တိုင်း **(ထိုအာရုံကို မြဲသည့်အနေဖြင့် စဉ်းစား)** ဆင်ခြင်မိ၏။ ယင်းသည်ပင် **‘ပရိယုဋ္ဌာန’** ကိလေသာပင်တည်း။

တဖန် ထိုအာရုံကိုရရန်ဖြစ်စေ၊ ဖျက်စီးရန်ဖြစ်စေ အားထုတ်မိ ပြန်၏။ ယင်းအားထုတ်မှုသည် **‘မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာ’** တို့သာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော **‘အဘိသင်္ခါရ’**ပေတည်း။ ကုသိုလ် ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော ဤအဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြောင်းညီညွတ် သောကာလ၌ ပဋိသန္ဓေစသော ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ကံကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ် နိုင်၏။ **‘ကံ’**သည်လည်း **‘မြဲသည်’**ဟု ထင်မှတ်သော **‘ကိလေသာ အစွမ်း’**ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာ မရှိက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ **‘ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်ဆဲခဏ၌ အာရုံတို့ကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်း’**သိမြင်ပါက မှတ်သိတိုင်းသော ထိုအာရုံ၌

ကိလေသာ မကိန်းဟူ၍၎င်း၊ **‘အာရမ္မဏာ ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န’** မည်သော အာရမ္မဏာနုဿယ ကင်းငြိမ်းသည်ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။

မာလုကျပုတ္တသုတ်မှာ မြင်တိုင်းကြားတိုင်မှာ မြင်ရုံကြားရုံ မျှသာဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့အဆင်း စသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ ရှိလိမ့်မည်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာ တော့ မြင်တဲ့အဆင်းကို စိတ်မှာစွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲ ဖြစ်နိုင်တယ်၊ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်၊ **(မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား-မောဟ)**လဲ ဖြစ်နေတယ်။

မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)မျှလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ **(စွဲပြီး ဘာမျှမကျန်ရစ်ဘူး)**။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီ အာရုံမှာ **(ဖြစ်နိုင်ခွင့်)**ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို **(အာရမ္မဏာနုဿယ)**ခေါ်တယ်။

ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို **‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’**လို့ဆိုတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ **(ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်)**မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာက လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိရင် တဒင်္ဂပဟာန်ကိစ္စလဲ ပြီးစီးပါတယ်။

သန္တာနာနုဿယ (သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည် ဒုတိယ)

ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့၏သန္တာန်၌ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဘယ်အချိန်

မဆို ဖြစ်နိုင်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် သန္တာနာနုသယ မည်၏။
မိမိသန္တာန်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာဟုဆို၏။ သက်ဆိုင်ရာ အရိယ
မဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်မှသာ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်နိုင်၏။

ခန္ဓာနှင့်ကိလေသာ-လောင်စာနှင့်မီး

ပုထုဇဉ်မှာမူကား ‘**ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ**’တို့ကို (မဂ်)ဖြင့် မပယ်ရ
သေးသောကြောင့် အမှုတစ်ခုကို ပြုသည်ရှိသော် ‘**ကုသိုလ်ကံ**’
သော်၎င်း၊ ‘**အကုသိုလ်ကံ**’သော်၎င်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ (ကံနှင့်ကိလေသာ)
ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဝိပါက)ဝဋ်တရား (ခန္ဓာငါးပါး)သည်
လည်လျက်ရှိ၏။

ထိုပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ)သည် သာမည
အားဖြင့် ‘**ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်**’ဟူသော ခန္ဓာငါးပါး
တို့၌ (ကိန်း)၏။

မိမိသန္တာန်၌ လေးပါးသောမဂ်ကို ပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်၏။
ထိုလေးပါးသော ‘**မဂ်တည်း**’ဟူသောအတွေ့ဖြင့် ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ
တို့ကို အချင်းခပ်သိမ်း ကုန်စေခြင်းကြောင့် ‘**ကြိယာ**’အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။

ကာယကံအစရှိသော အလုံးစုံသော ‘**ကံ အပြားရှိ သည်**’
ဖြစ်၍ နောင်တစ်ဖန် ‘**ဘဝသစ်**’ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်သို့
ရောက်၏။ နောက်ဆုံး စုတိစိတ်ချုပ်ခြင်းဖြင့် ‘**လောင်စာမရှိသောမီး**’
ကဲ့သို့ စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန်ကင်း)သည်ဖြစ်၍ ‘**ငြိမ်းရုံမျှ ငြိမ်းအေး**’
သွားလေတော့သည်။

“ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်”

**အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။
တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်ပါ။
ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်သည်။
တစ်စိတ်ပြီးတစ်စိတ် အကြားမရှိ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေ၏။
တစ်စိတ်နှင့်တစ်စိတ်အကြား ဖြတ်၍မရပါ။**

ရှေ့စိတ်ဟူသည် ‘ဒေါ့’ဟု အသံအာရုံဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါက (သောတဝိညာဏ်)ဖြင့်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်သည် ‘ဒေါ့’ဆိုသော အသံကို သာကြား၍ ခွေးဟုသိခြင်းသည် နောက်စိတ် (မနောဝိညာဏ်)ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာတွင် ‘အာရုံကကျေးဇူးပြုမှ စိတ်ဖြစ်’ပေါ်သည်ကို၎င်း၊ ‘ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်’သည်ကို၎င်း အထူးဝေဖန် ပိုင်းခြား၍ စိစစ်သုံးသပ်သင့်ပေသည်။

“ဝိပဿနာ”

ဝိ-ဟူသည် အထူး၊ ပဿနာ-ဟူသည် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ သမထ

နှင့်မတူသော အထူးရှုပွားခြင်းကို ခေါ်ဆိုသည်။ သမထသည် ပုံသဏ္ဍာန် အမည်နာမတို့ဖြင့် ပညတ်အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ကပ်၍ စိတ်ကို တည်ကြည်အောင် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူး ခွဲခြားရန်မလိုဘဲ တစ်စိတ်တည်း တစ်ပေါင်းတည်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

‘ယန’ဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲအတိုင်း ပုံသဏ္ဍာန် အမည်နာမတို့ဖြင့် ပညတ်အာရုံ၌သာ စိတ်ကို စူးစိုက်ပြီး ကပ်၍နေအောင် နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ သာမန် သိရိုးသိစဉ်အတိုင်း လောက အမှတ်သညာသိဖြင့်သာ မပြောင်းလဲသော ပညတ်အာရုံကို စူးစူး စိုက်စိုက်ကပ်၍ ရှုမှတ်ပွားများခြင်းဖြင့် တည်ကြည်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ် လာကာ မနောက်ဖြင့် ထကြွမည့် **(လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည့် ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ)**တို့ကို **(ဝိက္ခမ္ဘနအားဖြင့် ခပ်ကြာကြာ ပယ်ခွာ)** နိုင်ပါသည်။

ဝိပဿနာသည် **(ရှေ့စိတ်တွင်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို နောက် စိတ်ကသတိဖြင့် ကပ်၍ရှုခြင်း)**ဖြစ်သည်။ အာရုံသည် ရှေ့စိတ် ပရမတ်ရုပ်နာမ် ဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်၊ နောက်စိတ်ကို အထူးခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၏။ **‘ယန’**ဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲကို ဖြိုခွဲ၍ ရုပ်နာမ်ပရမတ် ဆိုက်အောင် နောက်စိတ်မှာ သတိကပ်၍ နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

ရုပ်နာမ်အာရုံတို့သည် အမြဲပြောင်းလဲနေသောကြောင့် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့အပေါ်၌သာ တည်ကြည်သောသမာဓိသည်လည်း **‘ခဏိက သမာဓိ’**သာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာသည် **(အနုသယဆိုသော ‘ကိလေသာ- ဖြစ်ခွင့်’ကို တဒင်္ဂသာ)**ပယ်နိုင်သည်။ လောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သာ အနုသယ ကိလေသာဖြစ်ခွင့်ကို အပြီးပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

(၃၄)

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် -

ရှေ့စိတ်မှာ ဖြစ်ပေါ်သော **ခန္ဓာငါးပါး**ကို

နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ကပ်၍

ရုပ်နာမ်တပါးပါးမျှကို အာရုံပြုကာ

ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ (**အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ**) လက္ခဏာအားဖြင့်

နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်နိုင်ပါလျှင်

(**နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ**)တို့ဖြင့်

နှလုံးသွင်းမှားနေသော (ကိလေသာဖြစ်ခွင့် အနုသယ-အမြစ်)ကို

'ဝိပဿနာဉာဏ်'ဖြင့် တဒင်္ဂပယ်ရှားနိုင်၍

'မဂ်ဉာဏ်'ဖြင့် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

'မြင်မှုနှင့်သိမှု' (ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)

(**စက္ခုဝိညာဏ်**)သည်ကား (**အဆင်း**)အမျိုးမျိုးကို မြင်မှု

သက်သက်သာတည်း။ မျက်စိဖြင့်(**မြင်ပြီး**)နောက် ကြံသိမှုတို့ကား

(**မနော**) ဝိညာဏ်တို့၏ အမှုသာတည်း။

(**မြင်ဆဲ**)ခဏ၌ ငါမြင်သည်ဟု မသိသေး၊ နောက်လိုက် (**မနော**)

ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှ (**ငါ**) မြင်သည်ဟုသိ၏။ မြင်အပ်သောဝတ္ထု၏

အဖြူ၊ အနီ၊ အဆင်းသဏ္ဍာန်၊ အမည်စသော (**ပညတ်**)တို့ကိုလည်း

နောက်လိုက် (**မနောဝိညာဏ်**) ဖြစ်ပေါ်မှ သိနိုင်၏။

(**မြင်မှု**)ကား စက္ခုဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၍ (**သိမှု**)ကား ဟဒယဓာတ်

အိမ်မှဖြစ်၏။ ဓမ္မအလိုအားဖြင့် **မြင်မှု-သိမှုနှစ်ပါးသည် (တစ်ခြားစီ)**

သာဖြစ်၏။ မြင်တစ်လှည့်၊ သိတစ်လှည့် အစဉ်အတိုင်းသွား၏။

လောကအလိုအားဖြင့်ကား စိတ်သည် အလွန်မြန်လှသော

ကြောင့် မြင်မှု-သိမှုကို (တစ်ခုတည်း)၊ (တစ်ပြိုင်တည်း) ထင်ကြရ၏။
ဤနည်းတူပင် ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှုတို့၌လည်း တစ်စုံတစ်စုံ ဖြစ်ကြ၏။
(ကြံသိမှု)တစ်ခုသာ (ဟဒယဓာတ်အိမ်)မှချည်း ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဤသည်
လည်း ဓမ္မတာတည်း။

ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်၌ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်ကို
နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် ရှုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မျက်စိ၌ ထင်သောအဆင်း
(ရုပ်)နှင့် မြင်စိတ် (နာမ်)ကို မနောက (သတိ-ပညာ)ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။

နား၌ ကြားသောအသံ (ရုပ်) နှင့် ကြားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ နှာခေါင်း၌
နံသောအနံ့ (ရုပ်)နှင့် နံစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ လျှာ၌စားသော အရသာ (ရုပ်)
နှင့် စားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ ကိုယ်၌ထိသော အထိအတွေ့ (ရုပ်)နှင့် ထိစိတ်
(နာမ်)ကို၎င်း မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မနော၌
မူကား ရှေ့ကြံသိစိတ်နှင့်အာရုံကို နောက်မနောက သတိ-ပညာဖြင့်
ရှုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် စိတ္တာနုပဿနာ၌ ရှေ့မနော
တွင် လောဘစိတ်ဖြစ်လျှင် နောက်မနောက သတိဖြင့် လောဘစိတ်ဟု
သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ရှေ့စိတ်တွင် လောဘစိတ် မရှိပါကလည်း
လောဘကင်းသောစိတ်ဟု နောက်စိတ်က သတိဖြင့်ကပ်၍ သိအပ်၏။

ထို့အတူ ဒေါသစိတ်ကို၎င်း၊ မောဟစိတ်ကို၎င်း၊ သမာဓိရှိသောစိတ်
ကို၎င်း စသည်ဖြင့် ရှေ့မနော၌ ဖြစ်သောစိတ်တို့ကို နောက်မနောက သတိ-
ပညာဖြင့် ရှုပွားအပ်ကြောင်းကို ညွှန်ပြထားသော ဒေသနာတော်ဖြစ်သည်။

အရိုကိုအရိုအတိုင်း (ဝိညာဏ်သိ)

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ သတိပြုသိခြင်းသည် အရိုကိုအရို

အတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်းဖြစ်၏။ ဥပမာ ကြက်ဖတကောင်၏ တွန်သံကို နိုင်ငံစုံမှ လူမျိုးစုံတို့ကြားလျှင် သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားသည့် အသံ-အာရုံမှာ အားလုံးတူပေမည်။ သို့သော် ကြက်တွန်သံ ဘယ်လို ကြားလဲဟု မေးကြည့်ပါက တစ်ယောက်တစ်မျိုး မိမိမှတ်ထားသည့် အတိုင်း သညာသိဖြင့် ပြောကြပေမည်။ မနောမှ ပညတ် **(သညာသိ)**များ သည် တဦးနှင့်တဦး မတူကြသော်လည်း သောတဝိညာဏ်ဖြင့် အသံကြား ခိုက်တွင်မူ ထင်ရှားဖြစ်သော **(ဝိညာဏ်သိ)**ကြက်တွန်သံမှာ အတူတူပင် ဖြစ်၍ အရှိအတိုင်း ပရမတ် ရုပ်နာမ်သဘာဝကို သတိပြု သိမြင်နိုင်ပါသည်။

နားကကြားတယ်၊ မနောကသိတယ်။

ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် ရှုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်-အရှုခံနှင့် နောက်စိတ်-အရှုဉာဏ်သဘောကို ပိုင်းခြား သိရပေမည်။

ဥပမာ ‘ဒေါ့’ဟု နားကကြားပြီး ခွေးဟု မနောကသိခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဒေါ့’ဟုကြားခြင်းသည် သောတဝိညာဏ်သိ(ရှေ့စိတ်)ဖြစ်၍ ခွေးဟု သိခြင်းသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်သိ (နောက်စိတ်)ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်သည် သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍ နောက်စိတ်သည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်ပါသည်။

နားကကြားသော (သောတဝိညာဏ်သိ) ‘ဒေါ့’ဟူသောအသံတွင် သတ္တဝါအသိမပါချေ။ မနောက ခွေးဟူသောအသံတွင် နာမ-သဏ္ဍာန် ဟူသော သတ္တဝါအသိ (သညာသိ)ပါဝင်လေသည်။ မြန်မာလို ခွေးဟု ကြားလျှင် **နားတွင် (အသံ)ခွေး**သာဖြစ်၍ မနောတွင် **(သတ္တဝါ)ခွေး ဟု နာမ-သဏ္ဍာန်ဟူသောပညတ်စွဲ (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ဒိဋ္ဌိစွဲ မဟုတ်ပါ။)

**‘ကာယဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်’
(ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)**

မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီးဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တွင် မြေဓာတ်တွင် လောကဝေါဟာရမြေနှင့် ပရမတ်မြေဟူ၍ (၂)မျိုးရှိ၏။ ပရမတ်မြေဆိုသည်ကား ခက်မာခြင်းကြိယာ အမူအရာသက်သက်သာတည်း။ ထိုသို့ ဝတ္ထုကို စမ်းကြည့်ရာ၌ နူးညံ့သည်၊ ခက်မာသည်ဟု လူတိုင်းပင် သိကုန်၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ ပညတ်သိ၊ ပရမတ်သိ နှစ်မျိုးရှိ၏။ နူးညံ့မှုကြိယာနှင့် ထို ဝတ္ထုတစ်ခုလုံးကို **(တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ တစ်ခုတည်းပြု၍)** ဤဝတ္ထု နူးညံ့၏ဟု သိကြသည်ကား **(ပညတ်)**သိတည်း။ **စိတ်သိ-သညာသိ**တည်း။

ထိုဝတ္ထု၏ နူးညံ့မှုကြိယာသက်သက်ကို သီးသန့် **(ကွက်ခြား)**၍ သိမှုကား **(ပရမတ်)**သိတည်း။ ဉာဏ်သိတည်း။ သီးသန့်ကွက်ခြား၍ သိမှုဆိုသည်ကား စမ်းသပ်လိုက်သောအခါ၌ **(ကာယဝိညာဏ်သည် မြေဓာတ်သက်သက်)**ကိုသာသိ၏။ ပရမတ် မြေဓာတ်သက်သက်ကို သီးသန့်ကွက်ခြား၍ ယူ၏။ ထိုအခါ နောက်လိုက် **(မနောဝိညာဏ်)**တို့သည် **ကာယဝိညာဏ်**သိသော မြေဓာတ် နူးညံ့မှုသက်သက်ကို ထိုဝတ္ထု၏ **(ဒြပ်ပညတ်)** အထည် နူးညံ့မှုပြု၍ သိကြကုန်၏။

(ကာယဝိညာဏ်သိ)ကား မပြဋ္ဌာန်းနိုင်၊ (မနောဝိညာဏ်သိ) တို့သာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။ ဤဝတ္ထုသည် နူးညံ့၏ဟု လူအများတို့က သိမြင်နေကြကုန်၏။ ဤကား နူးညံ့သောဝတ္ထု၌ **(နူးညံ့ခြင်းကြိယာ)** ဟူသော **(ပရမတ်)**မြေဓာတ်ကို (ဝတ္ထုဒြပ်တည်း)ဟူသော **(ပညတ်သိမှ ဉာဏ်ဖြင့်)**ထုတ်၍ **(သီးသန့် ကွက်ခြား)**၍ သိမြင်ပုံတည်း။

ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင် စသည်တို့၌ရှိသော **‘ဗာဟိရ ပထဝီ’**သည် လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ထင်ရှား၏။

ထို့အတူ မိမိတို့၏‘**အဇ္ဈတ္တ**’သဏ္ဍာန်၌ရှိသော ခက်မာမှု ကြိယာကို လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ဉာဏ် အမြင်၌ ထင်ရှားစေရမည်။ **(ပထဝီနှစ်မျိုးထပ်တူကျ)**စေရမည်။ **(အဇ္ဈတ္တပထဝီကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-ငါဖြစ်၍မနေစေနှင့်)**ဟု ခပ်တင်း တင်း ဟောတော်မူပေသတည်း။

ခပ်သိမ်းသော ရုပ်ဟူသမျှသည် **(ပထဝီ၌ မှီတွယ်၍)** ဖြစ်ကြရ၏။ ခပ်သိမ်းသော ပဉ္စဝေါကာရ **(နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှ)**သည်လည်း **(ရုပ်၌ မှီတွယ်)**၍ဖြစ်ကြရ၏။ ပထဝီ၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယအချက်ကို ထင်မြင်နိုင်ပါလျှင် ကြွင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယ အချက်အစုကိုလည်း ထင်မြင်ခြင်းငှာ လွယ်လှကုန်၏။

ထိ-သိ-သတိ

ဝင်လေထွက်လေ၌ ထိ-သိသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယဝိညာဏ် သိဖြစ်၍ သတိသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာဏ်သည် ရှေ့စိတ်ဖြစ်၍ မနောဝိညာဏ်သည် နောက်စိတ် ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ် (ထိ-သိ)ကို နောက်စိတ် (သတိ)ဖြင့် ကိလေသာကြား မထိုးပဲ (စ-လယ်-ဆုံး) ကပ်၍သိမှသာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိကို ကောင်းစွာ တည်ထောင်နိုင်၏။ ထိုအခါ သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ **(ရုပ်နာမ် ပရမတ်)**သဘောကို သတိဖြင့်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားသိမြင်ကာ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်တိုင်းဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့်ချုပ်ပျောက်နေ မှုကို ရေတွင်မျဉ်းသားသကဲ့သို့ ဖြစ်တိုင်းချုပ်ပျောက်နေသည့် ဖြစ်ပျက် အစဉ်ကို မပြတ်မစဲ တဆက်တစပ်တည်းအားဖြင့် ဉာဏ်တွင် ပေါ်လွင် ထင်ရှား သိမြင်လာပေမည်။

**အာရုံနှင့်စိတ်
အာရုံရှိမှစိတ်ဖြစ်သည်။
အာရုံကအထောက်အပံ့ စိတ်ကအဓိက။**

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ရူပါရုံ၊ သောတဝိညာဏ်နှင့်သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဝိညာဏ် နှင့်ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်နှင့်ရသာရုံ၊ ကာယဝိညာဏ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ မနောဝိညာဏ်နှင့်ဓမ္မာရုံဟူ၍ ဝိညာဏ် (၆)ပါးနှင့်အာရုံ (၆)ပါးတို့ရှိကြပါသည်။ အာရုံကကျေးဇူးပြုမှ စိတ်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

ဥပမာ မျက်စိသည် ပြင်ပ သမုတိနယ်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု တို့၏ အဆင်းနှင့် ထိတွေ့သောအခါ စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ဖြစ်၏။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့် အာရုံသည် ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းသည် စိတ္တနိယာမ ဖြစ်သည်။

ပညတ်နှင့်ဓမ္မာရုံ

စိတ္တနိယာမအရ (မြင်စိတ်-စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် အဆင်းအရောင်) ကိုသာ မြင်သော်လည်း နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်-အမည်ပညတ်)စသည်တို့ကို သိခြင်းဖြစ်၏။

- ၁။ နောက်လိုက် မနောမှာဖြစ်သော ‘ပထမကြံသိစိတ်’သည် ပရမတ် ‘အဆင်း’ကိုသာ ကြံသိသော (ဆင်ခြင်စိတ်)ဖြစ်၏။

၂။ ‘ဒုတိယကြံသိစိတ်’တို့ဖြင့် အဆင်းအာရုံ၏
ယောက်ျား မိန်းမ စသော (ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်)ကိုသိ၏။

၃။ ‘တတိယကြံသိစိတ်’တို့ဖြင့် ယောက်ျားမိန်းမ စသော
(အမည် ပညတ်)တို့ကို သိခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသို့ မနောမှာ ဒုတိယနှင့် တတိယကြံသိစိတ်တို့ဖြစ်ပြီးမှ ပုံသဏ္ဍာန်
ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တို့ကို (ဓမ္မာရုံ)အဖြစ် သိခြင်းဖြစ်၏။ လောကသုံး
(ပညတ်)ဟူသည် သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ပညတ်ဟူသည် မနောဖြင့် သိအပ်သော ဓမ္မာရုံတရား
ဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကိုသာသိ၍ အမည်မပေး
တပ်ပါ။ အမည်ကိုလည်း မသိပါ။ မနောကသညာသည် အနီ၊ အဝါ၊
အပြာဟု ‘ပညတ်အာရုံ (ဓမ္မာရုံ)အဖြစ် အမည်နှင့်တကွ အမှတ်ပြု
သိခြင်း’ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ ရုပ်ရှင်ပြစက်မှလာသော အလင်းတန်းတို့သည် အရိ
တရားဖြစ်သော်လည်း ပိတ်ကားပေါ်တွင် (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) နိမိတ်
တို့သာပေါ်၏။ ထို့အတူ မျက်စိ၌ အလင်းတန်း (အဆင်း)တို့သာ
ထင်သော်လည်း ပုံသဏ္ဍာန်(ပညတ်)၊ အမည်(ပညတ်)တို့ကို ဓမ္မာရုံ
အဖြစ် မနောကသညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုရာတွင် ‘အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊
အထိ’စသည်တို့သည် ပရမတ်အရိတရားဖြစ်၍ ပြင်ပ(သဘာဝ)၌
ရှိပြီး ‘ပညတ်’ဟူသည် ‘မနောဝိညာဏ်၏အာရုံ’ဖြစ်သော (ဓမ္မာရုံ
တရား) ဖြစ်ပါသည်။

မနောတွင် ဒုတိယကြံသိစိတ်ဖြင့် (ပညတ်)တို့ကို အာရုံမပြုခင်
(ပရမတ် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ) စသည်တို့ကို သိမြင်အောင်

(သတိ၊ ဝိရိယ၊ သမာဓိတို့၏ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရှုမှတ်)ရ၏။ အားထုတ်ခါစ၌ သတိ-သမာဓိ-ဉာဏ်က နောက်ကျသောကြောင့် အရှိအတိုင်း မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အားကောင်းလာသောအခါ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ ကြံမှုစသည်တို့၏အခြားမဲ့၌ သတိဖြင့် ရှုမှတ်နိုင်ပြီး ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးဆက်တရားတို့ကို အရှိအတိုင်း သိမြင်သော (ယထာဘူတဉာဏ်)သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

“စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်”

မျက်စိတွင် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်း (seeing) သဘောသည် အလွန်ထင်ရှားသောကြောင့် ‘ဝိညာဏ်သိ’ (cognizing) ဟု ဆိုပါသည်။ မနောတွင် သညာဖြင့် အမှတ်ပြု၍ တဖန်ပြန်သိခြင်း (recognizing) သဘောသည် ထင်ရှားသောကြောင့် ‘သညာသိ’ ဟု ဆိုပါသည်။

မျက်စိအကြည်သည် မြင်စိတ်၏အာရုံကို လက်ခံရာဌာန (receptor) သဘောမျိုးဖြစ်၍ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အာရုံကို အရှိသဘာဝအတိုင်း သိမြင်၏။ သို့သော် နောက်လိုက် မနောတွင် ပထမဆင်ခြင်စိတ်၊ ဒုတိယ-ပုံသဏ္ဍာန်သိစိတ်၊ တတိယ-အမည်သိစိတ် စသော စိတ်အစဉ် (mental process) တို့ ဖြစ်ပြီးမှ သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း လောကသဘောသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ထိုသို့ (မျက်စိကမြင်၍ မနောကသိမှုဖြစ်စဉ်)ကို နားလည်သိမြင်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့၌ အာရုံ-ဒွါရ ထိခိုက်မှုကြောင့် သိမှု စိတ်ဖြစ်စဉ် (mental process) တို့သည်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုရာတွင် (ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်ဖြစ်စဉ်)ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ရန် အလွန် အရေးကြီးလှပါသည်။ နားကကြား၍မနောက

(၄၂)

သိ၏။ နှာခေါင်းကနံ့၍မနောကသိ၏။ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏။ ကိုယ်ကထိ၍မနောကသိ၏။ ရှေ့မနောကကြံ၍ နောက်မနောကသိ၏။

မျက်စိဖြင့်မြင်ရသော သိမ်ဂုတ္တရကုန်းတော်ပေါ်မှ ရွှေတိဂုံစေတီ တော်ကြီးသည် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော **(ရန်ကုန်-ရွှေတိဂုံ)** ဖြစ်၍ မျက်စိမှိတ်ပြီး ဆင်ခြင်သောအခါသိရသော ရွှေတိဂုံသည် မနော ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော **(အာရုံ-ရွှေတိဂုံ)**ဖြစ်ပါသည်။ သူ့ဝိညာဏ်နှင့် သူ့အာရုံကို အမှန်အတိုင်း ပိုင်းခြား သိသင့်ပေသည်။

ဥပမာ အိပ်မက်မက်ခြင်းသည် မနောဖြင့် ဓမ္မာရုံကို သိမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။ သရဲခြောက်တယ်ဟု ထင်မြင်ရာတွင်လည်း အမှောင်တွင် အရိပ်ကို မျက်စိမြင်သည့်အတိုင်း အရောင်ဟုမသိဘဲ မနောက ဓမ္မာရုံတွင် သရဲဟု ပညတ်တင် ဆင်ခြင်ပြီး အမှတ်မှားဖြင့် သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်အဆင်းရုပ်၏ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ

မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟောကြားသော မာလုကျပုတ္တ သုတ်တရားတော်တွင် **(စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတာ အဆင်းရုပ်ကို မြင်သိ ရုံမျှ)**ပါဘဲ၊ အဆင်းရုပ်၏ **(အဖြစ်အပျက်ကိုတော့ မမြင်နိုင်)**ပါဘူး။ အဆင်းရုပ်ဟာ စက္ခုဝိညာဏ်မဖြစ်မီ စိတ် (၄)ကြိမ်၊ (၅)ကြိမ် စသည်က ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ချုပ်ပျက်တော့လည်း စက္ခုဝိညာဏ်မရှိတဲ့နောက် (၉)ကြိမ်၊ (၁၀)ကြိမ်၊ (၁၂)ကြိမ် စသည်ကြာမှ ချုပ်ပျက်သွားတယ်။

ဒါကြောင့် အဲဒီအဆင်းရုပ်ရဲ့ ဥပါဒ်နဲ့ဘင်အစစ်ဖြစ်တဲ့ အဖြစ် အပျက်ကိုတော့ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်က မမြင်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ မြင်တယ်လို့ ရှုမှတ်တဲ့ **(သတိဉာဏ်ကတော့ အဲဒီ စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတဲ့ မြင်သိစိတ်၏ ဥပါဒ်နဲ့ဘင်)**ဆိုတဲ့ အဖြစ်အပျက်အစစ်ကို **'အမှတ်ရပြီးသိနိုင်'**ပါတယ်။

ဒါကလည်း (မြင်သိ တစ်စိထိလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ အဖြစ်အပျက်)ကို သိတာပါဘဲ။ အဲဒီလို မြင်သိစိတ်၏ အဖြစ်အပျက်ကိုသိရင် အဲဒီစိတ် အစဉ်၏ (အာရုံဖြစ်ပုံပျက်ပုံကိုလည်း သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ သိတယ်)လို့ ဆိုရပါတယ်။ ဒါကြောင့် မြင်တယ်လို့ ရှုမှတ်တဲ့အခါ မြင် ရတဲ့ (အဆင်းရုပ်၊ မြင်သိစိတ်၏ မှီရာရုပ်များ ဖြစ်ပုံပျက်ပုံကိုလည်း သိတယ်)လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ရှုမှတ်နေတဲ့ယောဂီမှာ မြင်သိရတဲ့အဆင်း ရုပ်ပေါ်လာပုံ ပျက်သွားပုံကို ‘လျှပ်ရောင်၏ အဖြစ်အပျက်’ကိုမြင်ပြီး သိရသလိုပင် ထင်ရှားသိရပါတယ်။ လျှပ်ရောင်၏ ဥပါဒ်ဆိုတဲ့ ဖြစ်ခြင်း ကိုလည်း မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ လျှပ်ရောင်ဟာ ပေါ်လာပြီး ချက်ချင်းပင် ပျောက်ကွယ်သွားတယ် ဆိုတာကို ထင်ရှားသိရပါတယ်။

အထူးအားဖြင့် ကြားတယ်လို့ ရှုမှတ်ရာမှာ ကြားရတဲ့အသံရုပ် ဖြစ်ပုံပျက်ပုံက ပိုပြီး ထင်ရှားတတ်ပါတယ်။ ထိတယ်-ထိတယ်လို့ ရှုမှတ် ရာမှာလည်း ထိသိရတဲ့အတွေ့ရုပ် ဖြစ်ပျက်ပုံဟာ ထင်ရှားတာပါဘဲ။ အဲဒီလို အဖြစ်အပျက်ကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး ‘အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ထင်ရှားသိသိ’သွားတာဟာ သုတ္တန်နည်းအရ (ကိုယ်တွေ့ ဝိပဿနာ)အစစ်ချည်းပါဘဲ။

အမှန်စင်စစ်ကတော့ ဖြစ်ခိုက်ရုပ်ကို ရှုမှတ်ပြီး လျှပ်ရောင်ပေါ် လာတာ ပျောက်သွားတာကိုသိသလို ‘ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိသင့် သမျှသိဖို့က လိုရင်း’ပါဘဲ။ ဒါလောက်ဆိုရင် (ရုပ်၏ ဥပါဒ်နှင့်ဘင်ကို တိတိကျကျ မသိနိုင်ဘူး။) ‘အဲဒီလိုသိရန်လည်း မလိုဘူး။’

(ဂစ္ဆန္တောဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ) သွားနေဆဲမှာ သွားသည်ဟု သိ၏ ဟု စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြထားတဲ့ ဒေသနာတော်နှင့်အညီ (ဖြစ်ခိုက်ရုပ်ကို ရှုမှတ်ပြီး သူ့အခိုက်နှင့်သူ အပိုင်းပိုင်းပြတ်လျက် ချုပ်ပျက်သွားတာကို

သိဖို့သာ လိုပါတယ်။)

အဲဒီမှာ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုတယ်ဆိုပေမဲ့ အချို့ရုပ်နာမ်တွေ ကိုတော့ အတိအကျ ဖြစ်ဆဲကို ရှုလို့မဖြစ်ပါဘူး။ ဈာန်မှထပြီး ဈာန်စိတ် ရှုတာကို ပစ္စုပ္ပန်ရှုသိတယ်လို့ ဟောထားတဲ့သူထွန်းနည်းအရ ချုပ်ပြီးခါစ **(အနီးကပ်ပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုသိခြင်းသာ)** ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

ကာလ (၃)ပါးနှင့်ပစ္စုပ္ပန်

ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မျက်စိက မြင်တယ်။ **(မြင်တဲ့ရုပ်နာမ်-ပစ္စုပ္ပန်)**

၁။ မျက်စိကမြင်တဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၂။ နားကကြားတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၃။ နှာခေါင်းကနံတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၄။ လျှာကစားတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၅။ ကိုယ်ကထိတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၆။ ရှေ့မနောကကြုံတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို နောက်မနောကသိတယ်။

အဲဒီလို သိတဲ့နေရာမှာ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က **‘သတိနဲ့ကပ်ပြီး’** **(နာမသဏ္ဍာန်တို့မပါအောင်)** သိနိုင်ရင် မျက်စိကမြင်တဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ နားကကြားတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်တယ်။ နှာခေါင်းကနံတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ လျှာကစားတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ ကိုယ်ကထိတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ စိတ်ကကြုံတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ ဒါဆိုရင် **(ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊ အမည်ပညတ်)**တို့ မဝင်နိုင်တော့ပါဘူး။

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိကပ်နိုင်ရင် ပစ္စုပ္ပန်ကို သိနိုင်

(၄၅)

ပါတယ်။ မျက်စိမြင်တာက ဘယ်လိုလုပ် အတိတ်ကိုမြင်နိုင်မှာတုန်း။ အတိတ်ဆိုတာက မနောနဲ့ ပြန်ဆင်ခြင်ရတဲ့အာရုံတွေဘဲ။ မနောက သညာနဲ့ ပြန်ဆင်ခြင်မှ အတိတ်ကိုသိရတာပါ။ အဲဒီလိုမသိရင် အတိတ်ကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် မသိဘူး။ ဘယ်အချိန် ပစ္စုပ္ပန်တည့်မှန်းလည်းမသိဘူး။ ပစ္စုပ္ပန်မတည့်ရင် အတိတ်နဲ့အနာဂတ်ကို မလွန်နိုင်ဘူး။ ကာလသုံးပါးကိုမှ ပိုင်းခြားမသိဘဲ ကာလလွန်၊ ဒေသလွန်ဆိုတဲ့ **‘ကာလဝိမုတ်’**ကိုလည်း နားမလည်နိုင်ပါဘူး။ လူတွေက နိဗ္ဗာန်ကိုသာရချင်တာ၊ နိဗ္ဗာန်က ဒေသလွန် ကာလလွန်တရားဖြစ်သွားပြီ။ ကာလသုံးပါးကိုဘဲ စိတ်ဖြစ် စဉ်နဲ့ယှဉ်ပြီး သိမြင်အောင် အရင် နှလုံးသွင်းသင့်ပါတယ်။

‘ပစ္စုပ္ပန်’

ပစ္စုပ္ပန်ဆိုတာ လက်ခုတ်တီးရင် ထွက်လာတဲ့အသံက စောထွက် လို့လည်း မရသလို၊ နောက်ကျလည်း ထွက်လာလို့ မရဘူး။ အဲဒီအသံက ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ဘဲ။ အဲဒီအသံကိုကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်ကလည်း စောကြားချင်လို့ မရသလို နောက်ကျကြားချင်လို့လည်း မရဘူး။ အဲဒီ ကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်က ပစ္စုပ္ပန်ဘဲ။

ကြားတယ်ဆိုကတည်းက **‘အသံ ဆိုတဲ့ အာရုံ’**ရဲ့မှ ကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်က ဖြစ်နိုင်တာ။ **(အာရုံမရှိဘဲနဲ့ ဝိညာဏ်မဖြစ်ဘူး။)** ဝိညာဏ်ကလည်း **‘တည်ရာရပ်’ (နား)**မရှိဘဲနဲ့ ဖြစ်လို့မရဘူး။ ဒါကြောင့် ကြားတယ်ဆိုကတည်းက **‘အာရုံရပ် (အသံ)ရော၊ တည်ရာ ရပ် (နား)ရော၊ ကြားတဲ့ (ဝိညာဏ်)ရော’** သိမ်းဆည်းတတ်တဲ့ ဉာဏ်ကို တည်ထောင်ရပါတယ်။ ဒီတော့ နားကကြားပြီးရင် နောက်စိတ် မနောမှာဖြစ်တဲ့ **(ဉာဏ်က ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့် ရုပ်နာမ်)**ကို သိနိုင်ပါတယ်။

စာလိုကတော့ နားနဲ့အသံနဲ့တိုက်ရင် ကြားစိတ်ပေါ်တယ်လို့

သင်လိုက်တာဘဲ။ **‘အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်တယ်’**ဆိုတဲ့ အကြောင်းအကျိုး သိမ်းဆည်းနိုင်တဲ့ **(အနတ္တဉာဏ်)**မပါဘူး။ ကြားတဲ့ရှေ့စိတ် ဖြစ်ပေါ် ပြီးမှ နောက်လိုက်မနောက်သိတာလို့ **‘အရှိကိုအရှိအတိုင်း’** ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ **‘ပစ္စုပ္ပန်တည်တည်’**ကိုသိတဲ့ **(ယထာဘူတဉာဏ်)**မပါသေးဘူး။

ပစ္စုပ္ပန်ကို ကိုယ်တိုင် **‘ထိုးထွင်းသိတဲ့ ဉာဏ်’**မှ မဖြစ်သေးတာ။ ရုပ်တရား နာမ်တရားဆိုတာက အထူးမဟုတ်ပါဘူး။ သဘာဝ-အရှိ တရားပါဘဲ။ ဒါပေမဲ့ ရုပ်နာမ်သဘာဝကို ထိုးထွင်းသိမြင်တတ်တဲ့ ဉာဏ်ကသာ ထူးတာပါ။ ကျွန်တော်တို့နေခွင့်ရတာ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်နဲ့ဘဲ နေခွင့်ရတာ။ (We live fully in the present.) ပြည့်ပြည့်ဝဝ တကယ် နေရတာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဲ။ အတိတ်ကိုတွေးနေပေမဲ့ အတိတ်မှာနေလို့ မရ သလို အနာဂတ်ကိုမျှော်ပြီး စဉ်းစားနေလို့ အနာဂတ်မှာ နေလို့မရဘူး။ အဲဒါကို သညာနဲ့တော့သိပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့ **‘ဉာဏ်ထဲမှာတော့ ပစ္စုပ္ပန်သဘာဝက ထင်ရှား’** မနေသေးဘူး။ **(ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့ သတိကပ်ပြီး မနေနိုင်သေးလို့ပါ။)**

ကျွန်တော်တို့က ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုနိုင်တဲ့အဆင့် အထိ မရောက်သေးတော့ စက္ခုဝိညာဏ်နဲ့သိတဲ့အရောင်ကို မနောက် အရောင်လို့ သတိမပြုမိတော့ဘူး။ သတိလည်းမရှိရော နောက်လိုက် မနောက်မှာ **(ပုံသဏ္ဍာန်သိစိတ်၊ အမည်သိစိတ်)**စတာတွေကြောင့် ဝှိုက်ဘုတ် (white board)ပေါ်က အရောင်အစဉ်ကို မျဉ်းကြောင်းတွေ၊ ဝလုံးတွေ စတဲ့ အလုံးအထည်-ဒြပ်ဝတ္ထုတွေ၊ အမည်နာမတွေဖြစ်သွား တာ။ အဲဒီလိုဘဲ ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုတဲ့ သတ္တဝါအသိ **‘ယနကြီး’**တွေ ဖြစ်သွားတယ်။ **‘နိမိတ်ကြီး၊ နိမိတ်ငယ်’**တွေ ဖြစ်သွားတယ်။

မြတ်စွာဘုရားဟောတဲ့တရားတွေက ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်

စိတ်နဲ့ကပ်ပြီး သတိနဲ့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ (analyze)လုပ်ရတာပါ။ ရှေ့စိတ် အစဉ်မှာဖြစ်ပေါ်တဲ့ ခန္ဓာငါးပါးကို နောက်စိတ်ကသတိနဲ့ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ (analyze)လုပ်တာ။ ခန္ဓာငါးပါးသိဖို့ကို မလွယ်ပါဘူး။ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့ သတိကပ်ပြီး မဆင်ခြင်နိုင်သရွေ့ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ခန္ဓာငါးပါးကို ပိုင်းခြားပြီး ‘**ဉာဏ်တွေ့**’နဲ့တော့ မသိနိုင်ပါဘူး။ ‘**စာတွေ့- သညာနဲ့သိနိုင်သလို ကိုယ်တွေ့-ဝိညာဏ်သိ**’နဲ့တော့ သိနိုင်ပါတယ်။

အဲဒါတွေ နားလည်အောင် မနောဝိညာဏ်နဲ့ သူ့ရဲ့အာရုံကို သင်ပါတယ်။ ဥပမာ-အိမ်မှာပစ္စည်း တစ်ခုရှိတယ်။ အဲဒါနဲ့တူအောင် ဝယ်ချင်တယ်ဆိုရင် အိမ်မှာရှိပြီးသားကိုတော့ ‘သညာကမှတ်မိ’ နေတယ်။ ဆိုင်တွေမှာလိုက်ကြည့်ရင် ‘မျက်စိက ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်’ကိုဘဲ မြင်ပါတယ်။ မြင်တော့ အိမ်ကဟာနဲ့တူရဲ့လားဆိုတာ ပြန်ဆင်ခြင်ရတယ်။ အိမ်ကပစ္စည်းက အတိတ်အာရုံအနေနဲ့ မနောက ပြန်ဆင်ခြင်ရတာ။ အတိတ်တို့၊ အနာဂတ်တို့ဆိုတာ မနောနဲ့ဆင်ခြင်ရတဲ့ ‘အာရုံ’တွေဘဲ။ အာရုံကို အာရုံလို့ ပိုင်းခြားမသိကြဘူး။ ဝိညာဏ်သိကို မတက်နိုင်လို့ပါဘဲ။

အာရုံမှာ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိဘူး။ သဘောတရားမျှဘဲလို့ သိဖို့ရာလည်း မလွယ်ပါဘူး။ အာရုံတွေကို မြဲတယ်၊ အနှစ်သာရရှိတယ်၊ တင့်တယ်တယ်၊ ကောင်းတယ်လို့ ‘**နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘ သညာ၊ သုခသညာ**’နဲ့ စွဲယူနေကြတယ်။ အာရုံကိုဖုံးနေတဲ့ အဝိဇ္ဇာကို ပယ်ပြီး သမ္မာဒိဋ္ဌိနဲ့သိမြင်ရင် “**အာရုံကိုသိ မကပ်ငြိ လွတ်၏သံသရာတဲ့**”

ဗုဒ္ဓတရားတွေဆိုတာက ဝေဖန်ဆန်းစစ်နိုင်မှ ဉာဏ်နဲ့ပိုင်းခြားပြီး အမှန်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်တာပါ။ ဒါကြောင့် ‘**ဝိဘဇ္ဇဝါဒ**’လို့ အမည်ရပါတယ်။

**သဘာဝတရားနှင့်သမ္မညတရားတော်
(ဒိသတ္တ - ဒိဇီဝ - သဘာဝ)
ရုပ်ရှာဖွေနှင့်အကြောင်း အကျိုး**

“အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။”

အာရုံသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ စိတ်သည် အကျိုးတရား ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့်အကြောင်းကင်းပြီး စိတ်သည်မဖြစ်။ အာရုံက ကျေးဇူးပြုမှ စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အာရုံဆိုသောအကြောင်း မရှိ ပါကလည်း စိတ်သည် မရှိတော့။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့်စိတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်နေသော သဘာဝတရား တစ်ခုမျှသာဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်၊ သတ္တဝါမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသော မြနေ သည့် အတ္တမျိုးမဟုတ်၊ အကြောင်း-အကျိုးမျှဖြစ်သော အနတ္တသာဖြစ်၏။

ဥပမာ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံက မျက်စိမှာထင်လျှင် သူ့သ ဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖန်ဆင်းလို့ဖြစ်တာ မဟုတ်၊ အလိုလိုဖြစ်တာမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသော မပျက် မစီးသည့် အမြဲတေကဲ့သို့ အတ္တမဟုတ်။ အဆင်းအာရုံနှင့်မျက်စိဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှားရှိလျှင် မြင်စိတ်ဆိုသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်း ပါကလည်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြကုန်၏။ မမြဲကုန်၊ အခိုင်

အမာ အနှစ်သာရ မရှိကုန်။ အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

‘အာရုံနှင့်စိတ်’

အာရုံဟူသည် စိတ်စေတသိက်တို့ ကျက်စားနိုင်သောအရာ ဖြစ်၏။ အာရုံ (၆)မျိုးရှိ၏။ အဆင်း-(ရူပါရုံ)၊ အသံ-(သဒ္ဒါရုံ)၊ အနံ့-(ဂန္ဓာရုံ)၊ အရသာ-(ရသာရုံ)၊ အထိ-(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)၊ အတွေး-(ဓမ္မာရုံ) တို့ဖြစ်၏။ အဆင်း-အသံ-အနံ့-အရသာ-အထိစသော အာရုံတို့သည် ရုပ်တရားများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ သို့သော် ဓမ္မာရုံဟူသည် ပသာဒရုပ် (အကြည်ရုပ်)၊ သုခုမရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ (၆)မျိုး ရပြန်သည်။ ထိုအာရုံတို့ကြောင့် စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။

စိတ်ဟူသည် အာရုံကို သိရုံမျှသဘောဖြစ်၏။ စိတ် (၆)မျိုးရှိ၏။ မြင်စိတ်-စက္ခုဝိညာဏ်၊ ကြားစိတ်-သောတဝိညာဏ်၊ နံစိတ်-ယာနဝိညာဏ်၊ စားစိတ်-ဇိဋ္ဌာဝိညာဏ်၊ ထိစိတ်-ကာယဝိညာဏ်၊ ကြံစိတ်-မနောဝိညာဏ်တို့ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်ကို စိတ်ဟုခေါ်သော်လည်း ဝိညာဏ် တစ်ခုတည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ)ဟူသော စေတသိက် တို့ပါ ဖြစ်ဖော်-ပျက်ဘက်အနေဖြင့် ပါဝင်နေ၏။ အာရုံတစ်ခုကို အကြောင်းပြု၍ တပေါင်းတည်း အတူဖြစ်၊ အတူပျက်ကြကုန်၏။

‘တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်’

ထို့ပြင် စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်၍လည်း မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်မှ နောက်စိတ်အသစ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် မပျက်မစီးဘဲ အစဉ်တည်တန့် ခိုင်မြဲရှင်သန်နေသော အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်မျိုး မဟုတ်။ အာရုံပြောင်းတိုင်း စိတ်ပြောင်းနေသောကြောင့် (တစ်အာရုံနှင့်တစ်စိတ်အနေဖြင့်သာ ဝိပဿနာရှုအပ်၏။) ဤသို့ ‘ရှေ့စိတ်ချုပ်-နောက်စိတ်ဖြစ်’ အစဉ်အတန်း

အားဖြင့် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အမြဲ ပြောင်းလဲနေသော အခိုင် အမာ အနှစ်သာရမရှိသည့် ကြောင်းကျိုးဆက် အနတ္တသဘာဝတရား မျှသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့၏ သိမှု-စိတ်ဖြစ်စဉ်တွင် မြင်မှု-သိမှု၊ ကြားမှု-သိမှုစသည်တို့သည် စိတ်တစ်ခုတည်းက သိနေသည်မဟုတ်။ ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်တို့သည် ကြောင်းကျိုးဆက် အစဉ်အားဖြင့် မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ **‘မျက်စိကမြင်၍ မနောကသိ၏။ နားကကြား၍ မနောကသိ၏။ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏။ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏။ ကိုယ်ကထိ၍ မနောကသိ၏။ ရှေ့မနောကကြံ၍ နောက်မနောကသိ၏။’** ဤသို့ တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင် မဖြစ်ဘဲ ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း သူ့သဘော သူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ္တနိယာမ သဘာဝမျှသာ ဖြစ်လေသည်။

‘သဘာဝတရားများ’

သဘာဝဟူသည် **(ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)**တို့ဖြစ်၏။ သဘာဝတရားတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်၍ တည်ရှိနေကြကုန်၏။ ထိုသဘာဝတရားတို့သည် မိမိအလိုနှင့်ဖြစ်နေကြသည်လည်းမဟုတ် သလို ဖန်ဆင်းရှင်၊ တန်ခိုးရှင်တို့၏ အစွမ်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နေသည် မဟုတ်၊ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ် နေကြသော အတ္တမဟုတ်သည့် အနတ္တတရားများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ သဘာဝတို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ခြင်းသည်ကား ဘုရားရှင် တို့၏သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်အရာသာ ဖြစ်ပါသည်။

လောကဖြစ်သော **‘ရုပ်နာမ်-ခန္ဓာ’**နှင့် လောကမှ လွန်မြောက်ရာ (လောကုတ္တရာ) **‘နိဗ္ဗာန်’**တို့သည် သဘာဝ အရှိတရားများသာ ဖြစ်ကြ

(၅၁)

ပါသည်။ သို့သော် သဘာဝဆိုသည်နှင့် မိမိတို့သည် သက်မဲ့ တော၊ တောင်၊ ရေ၊ မြေစသည့် သဘာဝကိုသာ စဉ်းစားတတ်ကြပါသည်။ **‘မိမိ ကိုယ်ကို သဘာဝ’**ဟု ထင်မြင်နိုင်ရန် မလွယ်လှပါ။ ခန္ဓာကို ဉာဏ်ရောက် သိရန် မလွယ်လှပါ။ ဘုရားရှင်သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ပင် သဘာဝ တရားဟု သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး ဒုက္ခသစ္စာ ထိုက်သော **(လောက-ရုပ်နာမ်)**နှင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ နိရောဓသစ္စာ ထိုက်သော **(လောကုတ္တရာ-နိဗ္ဗာန်)**ကို ကိုယ်တော်တိုင် မျက်မှောက် ပြုကာ ထိုးထွင်း သိမြင်သွားပြီး ဟောကြားညွှန်ပြတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (ရုပ်နာမ်ကိုပိုင်းခြားသိခြင်း)

လက္ခဏာ၊ ရသာ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကိုသိလျှင် ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိ သော **‘နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်’**ကိုရ၍ ပဒဋ္ဌာန်ကိုသိလျှင် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသိသော **‘ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်’**ကိုရသည် မည်၏။ ယင်း ဉာဏ်နှစ်မျိုးကိုရသောအခါ **(စူဠသောတာပန်)**မည်၏။ ဤနေရာ၌ ဆိုလိုသော နာမ်ရုပ်သိဆိုသည်မှာ သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်အရ **‘သတိသမ္ပဇေ’**နှင့် ပြည့်စုံသော ပရိကမ္မ **(ခဏိက)**သမာဓိအဆင့်မှ ဝိပဿနာသို့ ကူးပြောင်းရှုမှတ်သော ယောဂီ၏**(နာမ်ရုပ်)**ကို **‘အကြောင်း နှင့်တကွသိမှု’**ပင် ဖြစ်ပါသည်။

လက္ခဏာ၊ ရသာ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်

- လက္ခဏာဟူသည် ရုပ်နာမ်နှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားကြောင်း **‘အမှတ်အသား’** ဖြစ်သည်။
- ရသာဟူသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ **‘ပြုဖွယ်ကိစ္စ’** ဖြစ်သည်။
- ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသည် တရားအားထုတ်သူ၏ **‘ဉာဏ်’**တွင်

(၅၂)

ထင်လာသော 'အခြင်းအရာ' ဖြစ်သည်။

- ပဒဋ္ဌာန်ဟူသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ 'နီးသောအကြောင်း' ဖြစ်သည်။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အတွက် (နီးသောအကြောင်း)ကို၎င်း (ဝေးသောအကြောင်း)ကို၎င်း သိမ်းဆည်းအပ်၏။ နီးသည်ဖြစ်စေ၊ ဝေးသည်ဖြစ်စေ 'မှန်ကန်'သော (ကြောင်းကျိုးဆက်)ကိုသိလျှင် 'ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်'ကိုရသည် မည်ပါသည်။ ဆီလျော်သောအကြောင်းကို ရှုရာ၌ ရုပ်ခန္ဓာအတွက် (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ)ဟူသော အကြောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာအတွက် (အာရုံ၊ ဒွါရ၊ ယောနိသော မနသိကာရ) စသော အကြောင်းများကို ဆင်ခြင်ကုန်ရာ၏။

ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကိုသိလျှင်လည်း 'လက္ခဏာ၊ ကိစ္စစသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်သာ သိခြင်း'ဖြစ်၏။ ဘာဝနာအစွမ်းကြောင့် 'သဘာဝလက္ခဏာ'အားဖြင့်၎င်း၊ 'ကိစ္စ'အားဖြင့်၎င်း (သတိဖြင့်) ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် သမူဟယန (အပေါင်းအစု)ကို ဖြိုခွဲနိုင်၍ ရုပ်နာမ်တို့သည် 'ဉာဏ်'တွင် သူ့သဘောအတိုင်း ရှေးရှု ထင်ရှားလာပေမည်။

လက္ခဏာနှင့်ပရမတ်

မှတ်သိကြောင်း အမှတ်အသားကို လက္ခဏာဟု ခေါ်၏။ ထိုလက္ခဏာရှိသောတရားသည် ပရမတ်မည်၏။ 'ပူခြင်း-အေးခြင်း'သည် 'လက္ခဏာ'ဖြစ်၍ ထို'လက္ခဏာကိုဆောင်ထားသော တရားသည် တေဇော'ဖြစ်၏။ ထို့အတူ 'မာခြင်း-ပျော့ခြင်းသည် လက္ခဏာ' ဖြစ်၍ ထိုလက္ခဏာရှိသောတရားသည် 'ပထဝီ' ဖြစ်၏။ 'တေဇောကို တေဇောဟု သိအောင်' ညွှန်ပြသော အမှတ်အသား၊ 'ပထဝီကို ပထဝီဟု သိအောင်' ညွှန်ပြသော အမှတ်အသားသည် 'လက္ခဏာ' မည်၏။

ရုပ်နာမ် အသီးသီးတို့သည် မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ (လက္ခဏာ

ရိုသော ပရမတ်တရားများ) ဖြစ်ကြသည်။ ‘လက္ခဏာ’ဟူသည် ‘ပညတ်’ ဖြစ်သောကြောင့် ပရမတ်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာသည် ရုပ်နာမ် ပရမတ်မဟုတ်သလို ရုပ်နာမ်ပရမတ်သည်လည်း လက္ခဏာ မဟုတ်။ သို့သော် လက္ခဏာသည် ပရမတ်နှင့်လည်းကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ‘လက္ခဏာ’ဖြင့်သာလျှင်ပင် ပရမတ်တို့ကို သတိဖြင့်ဆင်ခြင်၍ (ဉာဏ်) ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်လေသည်။

‘ရုပ်နှင့်နာမ်’

ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန်တတ်သော ကြောင့် ရုပ်မည်၏။ နာမ်သည် အာရုံသို့ ညွတ်တတ်သော လက္ခဏာ ရှိ၏။ အာရုံဆီသို့ ရှေးရှု ညွတ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နာမ်မည်၏။

‘ဓာတ်လေးပါးမှစ၍ရှုနည်း’

ရုပ်မှစ၍ သိမ်းဆည်းပုံကား ဓာတ်လေးပါးကိုစ၍ သိမ်းဆည်း ရ၏။ ရုပ်ဟူသည် အပူ-အအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကြောင့် ရှေးရုပ် အစဉ်နှင့်မတူသည့် နောက်ရုပ်အစဉ်၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်းဟူသော လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲ တတ်သော အခြင်းအရာသည် ရုပ်၏ကိစ္စဖြစ်၏။ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲ တတ်သောသဘောကို ရုပ်ဟု မှတ်အပ်၏။

မဟာဘုတ်

မဟာဘုတ်ဟုခေါ်သော အခြေခံ ဓာတ်ကြီးလေးပါးရှိ၏။ အလုံးစုံ သော ဓာတ်လေးပါးတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ခြင်းကြောင့် ဓာတ်မည် ကုန်၏။ (အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်မရှိသည့်သဘော)ကြောင့် ‘အနတ္တ’ မည်ကုန်၏။

ပထဝီဓာတ်သည် တည်ရာ

ပထဝီသည် မာခြင်းပျော့ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာ ရှိသောသဘောကို ပထဝီဟု သိမှတ်အပ်၏။ ပထဝီဓာတ်သည် အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း၊ တေဇောဓာတ်က စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကိုရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို)မဟာဘုတ်တို့အား **‘တည်ရာ’** ဖြစ်လျက် ကျေးဇူးပြု၏။

အာပေါဓာတ်သည် ဖွဲ့စည်း

အာပေါသည် ဖွဲ့စည်းခြင်း ယိုစီးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောကို အာပေါဟု မှတ်အပ်၏။ အာပေါဓာတ်သည် ပထဝီဓာတ်၌တည်၍ တေဇောဓာတ်က စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကိုရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို) မဟာဘုတ်တို့အား **‘ဖွဲ့စည်းပေါင်းစု’**လျက် ကျေးဇူးပြု၏။

တေဇောဓာတ်သည် ပူနွေး

တေဇောသည် ပူခြင်း အေးခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာရှိ သောသဘောကို တေဇောဟု မှတ်အပ်၏။ တေဇောဓာတ်သည် ပထဝီ ဓာတ်၌တည်၍ အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း၊ ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကို ရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို)မဟာဘုတ် တို့အား **‘ပူနွေး-ရင့်ကျက်’**စေလျက် ကျေးဇူးပြု၏။

ဝါယောဓာတ်သည် ထောက်ကန်

ဝါယောသည် ထောက်ကန်ခြင်း တွန်းတိုးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာရှိသောသဘောကို ဝါယောဟု မှတ်အပ်၏။ ဝါယော ဓာတ်သည် ပထဝီဓာတ်၌တည်၍ အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း၊ တေဇောဓာတ်က ရင့်ကျက်စေခြင်းကို ရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော

(ထို)မဟာဘုတ်တို့အား ‘ထောက်ကန်’လျက် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသို့ ကျေးဇူးပြုခြင်း ထောက်ပံ့ခြင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းအပ်၏။

“နာမ်ကိုသိမ်းဆည်းပုံ”

နာမ်တရားတို့သည် ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားကုန်၏။ စက္ခုဒွါရ၌ မြင်စိတ်သည်၎င်း၊ သောတဒွါရ၌ ကြားစိတ်သည်၎င်း စသည်ဖြင့် ဒွါရအလိုက် သက်ဆိုင်ရာအာရုံတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ ထိုနာမ်တရားတို့ကို လည်း အာရုံဆီသို့ ညွတ်ခြင်းသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပေါင်း တည်းပြု၍ ‘ဤတရားတို့သည် နာမ်တည်း’ဟု ရှုအပ်၏။

‘နာမ်တရားထင်ရှားအောင်ရှုနည်း’

နာမ်သည် သိမ်မွေ့သောကြောင့် မထင်ပေါ်ဘဲ ရှိငြားအံ့၊ ရုပ်ကို သာလျှင် အဖန်ဖန် သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် အာရုံပြုသော နာမ်တရားတို့သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဉာဏ်တွင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာကုန်၏။ နာမ် တရားတို့သည် ဖဿ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ဝေဒနာ၏အစွမ်းဖြင့် သော်၎င်း၊ ဝိညာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း ထင်ပေါ်ကြကုန်၏။

ဖဿ၏အစွမ်း - ခက်မာသောသဘောသည် ပထဝီဓာတ်တည်း။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဓာတ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံသို့ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်တတ်သော ဖဿ (တွေ့ထိမှု)သည် ထင် ပေါ်၏။ ဖဿထင်လျှင် ဖဿနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်၎င်း၊ သညာ သည်၎င်း၊ စေတနာသည်၎င်း၊ ဝိညာဏ်သည်၎င်း ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ဝေဒနာ၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသောအာရုံ၏အရသာကို ခံစားတတ် သော ဝေဒနာသည် ထင်ပေါ်လာ၏။ ဝေဒနာထင်လျှင် ထိုဝေဒနာနှင့်

(၅၆)

ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည်၎င်း၊ သညာသည်၎င်း၊ ဖဿသည်၎င်း၊
စေတနာသည်၎င်း ထင်ပေါ်ကုန်၏။

ဝိညာဏ်၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို
သိမ်းဆည်းလတ်သော် အာရုံကိုသိတတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်
ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်၎င်း၊ သညာ
သည်၎င်း၊ ဖဿသည်၎င်း၊ စေတနာသည်၎င်း ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ထွက်သက်ဝင်သက်၌ ပထဝီဓာတ်သည် ခက်မာခြင်းလက္ခဏာ
ရှိ၏ဟုသိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံကို သိတတ်သော
ဝိညာဏ်သည် ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊
ဖဿ၊ စေတနာစသည့် နာမ်တရားတို့သည် ဝိညာဏ်၏အစွမ်းအားဖြင့်
ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ရုပ်နာမ်ကိုဆင်ခြင်ပုံ

ဘဝအဆက်ဆက် အနမတဂ္ဂမှ ကိန်းလာခဲ့သော မိစ္ဆာအယူစွဲ
တို့ကို မဆိုထားဘိ၊ **(လောက သမုတိပညတ်စွဲ သတ္တပုဂ္ဂလ သညာ)**
ပင်သော်လည်း ချုပ်သည်ထက်ချုပ်ခြင်း၊ အသမ္မောဟဘုံ၌ စိတ်ကို
တည်စေခြင်း အကျိုးငှာ သုတ္တန်တို့နှင့် ပိုင်းခြား ဆင်ခြင်သုံးသပ်အပ်၏။

ဥပမာ ဝင်ရိုး၊ ဘီး၊ ရထားအိမ်စသော အစိတ်အပိုင်းတို့ တစ်ပေါင်း
တည်းဖြစ်သောအခါ ရထားဟူသော အမည်ဝေါဟာရမျှသည် ဖြစ်၏။
စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့်မူကား ရထားမည်သည် မရှိ။
ထို့အတူ သစ်သားအစရှိသော အပေါင်းတို့ဖြင့် ဟင်းလင်းပြင်အရပ်ကို
ကာရံတည်ဆောက်လတ်သော် အိမ်ဟူသော အမည်ဝေါဟာရမျှသည်
ဖြစ်၏။ စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အိမ်ဟူသည် မရှိ။

ဤအတူပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ရှိလျှင် သတ္တဝါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အမည်

ဝေါဟာရသည် ဖြစ်၏။ စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့်မူကား ‘ငါ’ဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ ‘ငါ’ဟူ၍၎င်း **‘စွဲလမ်းခြင်း (ဂါဟ)၏တည်ရာ ဖြစ်သော သတ္တဝါမည်သည်မရှိ’**။ နာမ်နှင့်ရုပ်သာလျှင် ရှိ၏။ ဤသို့ သောအမြင်သည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မြင်သော ဉာဏ်အမြင်တည်း။

ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိမကပ်နိုင်လျှင် **‘အတ္တဂါဟ’** ကိုက်တတ်ပါသည်။ ဥပမာ-ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုသည်မှာ ယှဉ်တွဲနေသော ဆန့်ကျင်ဘက် သဘာဝတရားသာဖြစ်ပါသည်။။ ယောက်ျား၊ မိန်းမကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအဖြစ် အတ္တဂါဟဖြင့် အခိုင်အမာ စွဲယူလိုက်သောကြောင့် **(ဆန့်ကျင်ဘက် ရုပ်နာမ်သဘာဝ)**ဟု မသိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ယောက်ျားဓာတ်၊ မိန်မဓာတ်တို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက် ဓာတ် သဘာဝများသာ ဖြစ်ပါသည်။ **(ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါတို့သည် အရှိတရားမဟုတ်၊ ပုံသဏ္ဍာန်)**သာဖြစ်ပါသည်။ **‘ဓာတ်သဘာဝ’**ကို **‘ဉာဏ်’**မဆိုက်သေးသောကြောင့် ပိုင်းခြား မသိ နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝဓာတ်ကြီးလေးပါးမှာ မာခြင်းနှင့်ပျော့ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့်ယိုစည်းခြင်း၊ ပူခြင်းနဲ့အေးခြင်း၊ ထောက်ကန်ခြင်းနှင့် လှုပ်ရှားခြင်းစသော အရှိတရားတို့သည်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက် သဘာဝ တရားတို့သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ **‘ဣတ္ထိဘာဝ (အမဓာတ်)၊ ပုမ္မာဝ (အဖိုဓာတ်)**တို့သည်လည်း ဆန့်ကျင်ဖက် သဘာဝတရားများသာ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ယောက်ျား မိန်းမတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအဖြစ် မရှိကြသော်လည်း ဓာတ်အားဖြင့်သာ ရှိကြကုန်၏။

ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိကပ် ရှုပွားနိုင်ပါလျှင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သဘာဝတရားတို့ကို ပိုင်းခြားပြီး ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်သည်လည်း သူ့သဘောအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ -

ဝိပုဏ္ဏသတရား (၃)ပါး

(ဖောက်ပြန် ထင်မှားခြင်း)

စိတ္တဝိပုဏ္ဏသ

စိတ်အမြင်မှောက်မှားပုံကို အနတ္တဒီပနီတွင် စိတ်ဟူသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ‘တပေါင်းတည်း’ပြု၍ (သမူဟပညတ်)ကိုသာ မြင်တတ်၏။ မီးတောက်ကို၎င်း၊ မြစ်ရေအယဉ်ကို၎င်း တလုံးတခဲ တခုတည်းအဖြစ်မြင်၏။ စိတ်ကိုလည်း ‘တသက်လုံးမှာ တစိတ်’သာ ရှိ၏ဟု (သန္တတိပညတ်)ကိုသာမြင်၏။ မီးတောက်ကိုလည်း တညလုံးမှာ မီးတောက်တခုသာဟု မြင်ခြင်းသည် စိတ်အမြင် မှောက်မှားမှုတည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကိုသာ မြင်သော်လည်း မနောဝိညာဏ်ဖြင့် ‘လူ’ဟုသိမြင်၏။ ‘ပရမတ်အရိ’အတိုင်းမသိပဲ (ပညတ်အမြင်)ဖြင့် သိခြင်းသည် စိတ်၏မှောက်မှားမှု ဝိပုဏ္ဏသဖြစ်၏။ ‘မနေ့ကလဲဒီလူ၊ ဒီနေ့လဲဒီလူ’ဟုသိခြင်းသည် (နိစ္စသာမည) အသိ သာဖြစ်၏။

သညာဝိပုဏ္ဏသ

‘စိတ်သိသည့်အတိုင်း သညာသည် မှတ်သား’ တတ်၏။ နောင်တဖန် ထိုအာရုံမျိုးကိုမြင်လျှင် ‘ရှေ့ကမှတ်ထားသည့်အတိုင်း တဖန်ပြန်

သိ၏။ ဥပမာ (စာခြောက်ရုပ်)ကို တောသမင်တို့သည် ရှေးကမှတ် ထားသော လူပုံနှင့်တူသောကြောင့် **‘လူဟုသညာဖြင့် အမှတ်မှား ခြင်းသည် သညာဝိပုလ္လာသဖြစ်၏။** ထို့ကြောင့် **‘စိတ်နှင့်သညာ’**တို့ဖြင့် သိသော **နိစ္စတို့သည် ‘သာမည’**အဆင့်သာဖြစ်၍ (ဒိဋ္ဌိမဟုတ်)ချေ။

စိတ်နှင့်သညာတို့သည် စိတ်ဖြစ်တိုင်း သညာ အမြဲပါနေသဖြင့် **‘စိတ္တဝိပုလ္လာသနှင့်သညာဝိပုလ္လာသ’**ကို (ခွဲခြားသိရန်)မလွယ်ချေ။ အာရုံကိုသိခြင်းကိစ္စ၌ စိတ္တဝိပုလ္လာသအားကောင်း၍ မှတ်သားခြင်း သင်ယူခြင်း ကိစ္စတို့၌ သညာဝိပုလ္လာသသည် အားကောင်းလေသည်။

ထို့ကြောင့် လူအများပြောဆိုကြသော **‘အသက်ရှည်၏၊ တို၏၊’** အသက်ငါးဆယ်၊ အသက်တစ်ရာစသည်တို့သည် စိတ္တဝိပုလ္လာသနှင့် သညာဝိပုလ္လာသတို့ဖြင့် **‘အသိမှား-အမှတ်မှား’**ခြင်းသာဖြစ်၍ (ဒိဋ္ဌိ အယူမဟုတ်၊) တိတ္ထိတို့အယူဖြစ်သော **‘အတ္တကောင်၊ အသက် ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်’**မျိုးယူမှသာ ဒိဋ္ဌိအယူဖြစ်၏။ ရုပ်ဇီဝိတ၊ နာမ်ဇီဝိတ သဘောသာရှိ၏။ အတ္တဟူ၍မရှိ။

ဒိဋ္ဌိဝိပုလ္လာသ - မိမိ၏ကိုယ်တွင်းမှာ စိတ်ကို တစ်သက်လုံး တစ်စိတ်တည်းသာ အမှန်ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်သည် သတ္တဝါ၏ (အနှစ် သာရ) **‘အတ္တ’**အဖြစ်မြင်၏။ ထိုမပျက်စီးနိုင်သော **‘အတ္တသည် သေလျှင် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ကူးပြောင်း၏ သို့မဟုတ် ထိုအတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏’** ဟု ယူ၏။ ဤကား ဒိဋ္ဌိ၏အယူမှားမှုတည်း။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (အယူမှား)

ဒိဋ္ဌါပါဒါန် - **‘ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး’**ကို ပစ်ပယ်သော နိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကြီးနှင့်တကွ အခြားသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူမှန်သမျှ၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှုတို့သည် ဒိဋ္ဌါပါဒါန်မည်၏။

ဒိဋ္ဌိနှင့် ဥပါဒါန် နှစ်ပုဒ်တွဲစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မှားသောအယူကို စွဲလမ်းမှုဖြစ်၏။ အယူမှားဟူသမျှ အစွဲအလမ်းသာဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဘာသာအယူဝါဒတွေဟူသမျှ **‘ကိုယ့်ဘာသာမှ မှန်တယ်လို့ချည်း’** စွဲလမ်းယူဆကြ၏။ အယူမှားဆိုလျှင် ဥပါဒါန်မဖြစ်တာမရှိ။ ဥပါဒါန်အဆင့် ရောက်၍သာ နေ၏။

ကာမုပါဒါန်အားကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် **‘ကာမဝတ္ထုအမျိုးမျိုးတို့ကို ရရှိရန်အလို့ငှာ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်မှုမရှိတော့ဘဲ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ၊ သုတမင်္ဂလာ၊ မုတမင်္ဂလာ’** စသော လောကီမင်္ဂလာတို့အပေါ်၌ ယုံကြည် စွဲလမ်းမှုတို့သည်လည်း **‘ဒိဋ္ဌပါဒါန်’**ပင် ဖြစ်ကုန်၏။

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာအစွဲ

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ၊ သုတမင်္ဂလာ၊ မုတမင်္ဂလာ စသောအယူအစွဲတို့ကြောင့်လည်း ကမ္မဘဝများ ဖြစ်ကြသည်။ **‘သူယုတ်ကိုမြင်လျှင် မကောင်းကျိုးဖြစ်တယ်၊ အိမ်ကိုပျားစွဲရင် ဖွတ်တက်ရင် ဘေးသင့်တတ်တယ်၊’** စသည်ဖြင့် ယုံကြည် စွဲလမ်းမှုရှိသောသူတို့သည် သူယုတ်ကိုညှင်းဆဲ၏၊ ပျားအုံ ဖွတ်တို့ကို ဖျက်ဆီး၏၊ ထိုအရာတို့သည် အမင်္ဂလာဟု ယုံကြည် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကြောင့် ပြုလုပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကောကမုဆိုး

မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်ကာလက ရွာတရွာမှာ ကောကဆိုတဲ့ မုဆိုးတယောက်ရှိတယ်။ တနေ့တော့ တောလိုက်ထွက်လာတယ်။ လမ်းမှာ ဆွမ်းခံကြွတဲ့ ရဟန်းတပါးနဲ့တွေ့တယ်။ အဲဒီမှာ မုဆိုးက ဆင်ခြင်တယ်။ ဖိုးကတုံးသူယုတ်ကို စောစောတွေ့ရတယ်၊ ဒီနေ့တော့ ဘာကောင်မှရမှာ မဟုတ်ဘူးလို့ နိမိတ်ယူတယ်။ အဲဒီနေ့မှာဘဲ ဘာကောင်မှမရဘဲ ပြန်လာရတယ်။ ပြန်တဲ့အခါ မနက်ကတွေ့ခဲ့တဲ့ ရဟန်းကို

ပြန်တွေ့တော့ သူယုတ်ကြောင့် ဘာကောင်မှ မရတာဘဲဆိုပြီး တော
လိုက်ခွေးတွေနဲ့ ရှူးတိုက်ပေးတယ်။ ရဟန်းခမျာ တောင်းပန်ပေမဲ့ မရ
တော့ နီးရာသစ်ပင်ပေါ် တက်နေရတယ်။ သစ်ပင်ကမမြင့်တော့ မုဆိုးက
ရဟန်းရဲ့ခြေထောက်ကို မြားချွန်နဲ့ထိုးတယ်။ ရဟန်းမှာ ခြေထောက်ကို
ဘယ်မြောက်လိုက် ညာမြောက်လိုက်နဲ့ ရှောင်ရင်းတိန်းရင်း သင်္ကန်းက
လျှောကျသွားပြီး မုဆိုးအပေါ်အုပ်လျက် ဖြစ်နေတယ်။ ဒါကြောင့် ခွေး
တွေက ရဟန်းကျလာတယ်အထင်နဲ့ မုဆိုးကို ဝိုင်းပြီး ကိုက်စားကြတယ်။

အဲဒီမှာ ရဟန်းကိုမြင်လို့ နိမိတ်မကောင်းဘူး၊ လာဘ်တိတ်တယ်
လို့ ထင်မှတ်တာသည် အယူအစွဲပါဘဲ။ အဲဒီအယူအစွဲ ဒိဋ္ဌပါဒါန်
ကြောင့် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ
တွေကြောင့် အပါယ်ငရဲမှာ ဇာတိဖြစ်ရပါတယ်။

ပညတ်စွဲ (သညာဝိပုလ္လာသ)

**‘သန္တတိယနဆိုသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်နှင့် သမူဟယနဆိုသည်
ရုပ်ခဲနာမ်ခဲ’**တို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ကျွဲ၊ နွား စသည်
ထင်မှတ် တပ်စွဲမှုသည် **‘သညာဝိပုလ္လာသ၊ စိတ္တဝိပုလ္လာသ’**တို့သာ
ဖြစ်ကုန်၏။ ပရမတ် **‘ရုပ်နာမ်သဘာဝကို မသိ’**သောကြောင့် ပညတ်
အမြင်ဖြင့် စွဲလမ်းကြသော **‘ပညတ်စွဲ’**မျှသာဖြစ်၏။ **(သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
မဖြစ်)**ဟု ဆို၏။ (ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဆိုလို၏။)

ပညတ်ဟူသည် အရှိတရားမဟုတ်။ ဥပမာ ရွှံ့ကို လူပုံသဏ္ဍာန်
လုပ်ပါက လူဟု၎င်း၊ နွားပုံသဏ္ဍာန်လုပ်ပါက နွားဟု၎င်း၊ ခွေးပုံ
သဏ္ဍာန်လုပ်ပါက ခွေးဟု၎င်း ခေါ်၏။ ရွှံ့တမျိုးတည်းကိုပင် ပုံသဏ္ဍာန်
နိမိတ်တို့ မတူသောကြောင့် အမည်အမျိုးမျိုးပြောင်းနေခြင်းသာဖြစ်၏။
အမည် ပညတ်တို့သည် လောကမှာ အရှိတရားများ မဟုတ်ကြသော်လည်း

ထိုအမည် (ပညတ်တို့ကိုပင် စွဲလမ်းတတ်)ကုန်၏။

အမှတ်မှားခြင်း (သညာဝိပုလ္လာသ)

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု ထင်မှတ်မှုသည် ‘စာချောက်ရုပ်ကို လူဟု အမှတ်မှားမှု’သဘောမျိုးနှင့်တူ၏။ သညာဖြင့် အမှတ်မှားခြင်းသာ ဖြစ်၏။ (သညာဝိပုလ္လာသ)မျိုးသာဖြစ်၍ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူမှား မဟုတ်)။

သမုတိနယ် (မျက်မြင်)တွင် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့် မြင်သော် လည်း ‘အကြောင်းနှင့်ကင်းပြီး’ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ (အလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်း) မဟုတ်ဟုသိမြင်ပါက ‘အနတ္တအမြင်’ဖြစ်၏။ ‘သတ္တဝါကို ဖျောက်၍ စဉ်းစားရန်မဟုတ်’၊ (မိမိအလိုနှင့်ကင်းသည့် ရုပ်နာမ်) သဘောကိုသာ သိမြင်အောင် ‘နှလုံးသွင်းမှန်’ရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ

တဏှာဟူသည် အာရုံကို ဆာလောင်ခြင်းဖြစ်၏။ အာရုံကပေး နိုင်သော သုခဝေဒနာကို တောင့်တ၍ အာရုံကို တွယ်တာ တပ်မက် ခြင်းဖြစ်သည်။

အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံ၏(ရုပ်နာမ်) သဘောအမှန်ဖြစ်သော (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ)ကို ဖုံးကွယ်၍ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟူသော အသိမှား (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)တို့ကို ဖော်ပြပေး၏။ ‘အဝိဇ္ဇာ ကြောင့် အသိမှား’နေသော ထိုထိုအာရုံတို့ကို (သညာဖြင့် အမှတ်မှား ရုံသက်သက်)မျှမဟုတ်ပဲ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ဖြင့် မလွတ်တန်း ဂါဟ ကိုက်) ထားသောကြောင့် ထို(ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)ဟူသော ‘အသိမှားမှု၊ အမှတ်မှားမှု’အပေါ်တွင် အယူမှားမှု (ဒိဋ္ဌိ)ဟူသော မှားယွင်းသည့် ထင်မြင် စွဲလမ်းမှုသည် ‘ထပ်ဆင့်’ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထိုအယူမှားမှု (ဒိဋ္ဌိ)ကြောင့် ထို(ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)

တို့ကို 'မိမိအလိုအတိုင်း အစိုးရသည်' ဟူ၍ ၎င်း၊ 'အမာခံအားဖြင့် အနှစ်သာရရှိသည်' ဟူ၍ ၎င်း၊ 'အသက်ကောင်၊ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်' အနေဖြင့် မပျက်မစီးပဲ တဘဝမှတဘဝသို့ ကူးပြောင်း နေသည်ဟု 'သဿတဒိဋ္ဌိ' အယူအားဖြင့် ၎င်း၊ ထိုအသက်ကောင်၊ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်သည် သေလျှင် ပြတ်၏ဟု 'ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ' အယူအားဖြင့် ၎င်း ပြင်းစွာ စွဲလမ်းနေကြခြင်းဖြစ်သည်။

တဏှာအပေါ်မှာ ဒိဋ္ဌိဆင့်ခြင်း

တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းမှုသည် မိမိကိုယ်ကို (ပိုင်ရှင်) ပြုပြီး ကိုယ် အင်္ဂါနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကို (ငါ့ဥစ္စာ) ပြု၍ သိမ်းပိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ငါ့ခြေ၊ ငါ့လက်၊ ငါ့သား၊ ငါ့မယား၊ ငါ့ကျွဲ၊ ငါ့နွားပြု၍ 'တဏှာဖြင့် သာယာ စွဲလမ်းခြင်း' ဖြစ်သည်။ 'လောဘမှု ဒိဋ္ဌိဝိပွယုတ်စိတ်' ဖြင့် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်များပင် (တဏှာ) ဖြင့် စွဲလမ်းကြသေး၏။

'ဘဝသည် ပြတ်စဲ၏' ဟူသော ဥစ္ဆေဒအယူနှင့် ယှဉ်သော (ဘဝ တဏှာ)၊ 'ဘဝသည် မြဲ၏' ဟူသော သဿတအယူတို့နှင့် ယှဉ်သော (ဝိဘဝတဏှာ) တို့သာလျှင် ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော 'လောဘမှု ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ်' (၄) ခုတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် (တဏှာ) အပေါ်တွင် 'မြဲသည်- ပြတ်သည်' ဟူ၍ ထပ်ဆင့် အယူမှားခြင်း (ဒိဋ္ဌိ) သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ

ဖားအောက်တောရဆရာတော်ကြီး၏ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါစာအုပ် (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း)တွင် မိခင်သည် သားကို လွန်စွာ နှစ်သက်ချစ်ခင် လှသောကြောင့် နို့ချိုတိုက်ကျွေး မွေးမြူပေးတတ်သော နို့ထိန်းအား များစွာသော အဖိုးအခ ပေးရကုန်သကဲ့သို့ ဝေဒနာကို လွန်စွာသာယာခြင်း ကြောင့် နို့ထိန်းနှင့်တူသော ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကို ပေးရကုန်၏။ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်သော်လည်း **(တဏှာသည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ကိုသာ တွယ်တာ တောင့်တ)**ကုန်၏။

ဝိပါကဝေဒနာ - တဏှာ၏အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာမှာ **‘ဝိပါကဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ’**တည်း။ ယင်းဝိပါက သုခဝေဒနာသည် တဏှာအား **‘ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ’ (တစ်မျိုး တည်း)**ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အာရမ္မဏနှင့် ဥပနိဿယတို့၏ခြားနားပုံမှာ **အာရမ္မဏ ပစ္စည်းသည် ‘ဖြစ်ဆဲ’** ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ **‘အာရုံ’**မျှသာ ဖြစ်၏။ **‘ဥပနိဿယပစ္စည်း’**ကဲ့သို့ **(အကျိုးတရား)**ကို ဖြစ်စေတတ် သည်ကားမဟုတ်။

“ဝေဒနာသုံးမျိုးကောက်ပုံ”

၁။ ဆင်းရဲဒုက္ခရှိပါက ချမ်းသာသုခကိုတောင့်တ၏။ ထို့အတူ (ဒုက္ခဝေဒနာ)က သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။

၂။ ချမ်းသာခြင်းရှိသောသူသည် တိုး၍သာ ချမ်းသာသုခကို အလို ရှိ၏။ ထို့အတူ (သုခဝေဒနာ)က ရအပ်ပြီးသောသုခထက် တိုး၍တောင့်တ တတ်သော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် (ငြိမ်သက်)ရကား (သုခ)ဟုပင် ဆို၏။ ထို့အတူပင် ဥပေက္ခာဝေဒနာကလည်း ‘သုခ’ကိုပင် လိုလားတောင့်တ သော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။ သို့သော် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာကား အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ ဝေဒနာ၌ သွင်းယူရ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပါက ချမ်းသာခြင်း သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော တဏှာအား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။

‘တဏှာနှင့်ကံ၏အကျိုး’

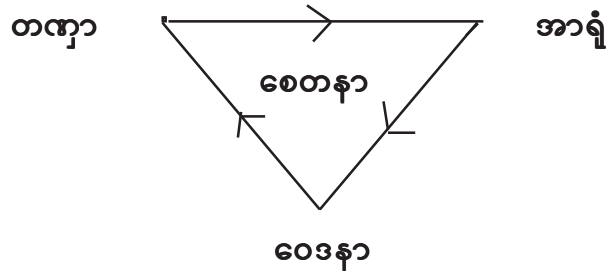
သတ္တဝါတို့သည် ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာမည့်(အကျိုး)ကို လွန်စွာ (တောင့်တသည်၏အစွမ်း)ဖြင့် ကြိုးစား အားထုတ်တတ်ကြ၏။ သို့ဖြစ် ရကား (ဝိပါက-ဝေဒနာသည်သာလျှင် တဏှာအား) လွန်လွန်ကဲကဲ (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ (လူ့ချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ၊ ဗြဟ္မာ ချမ်းသာအား တောင့်တခြင်း-‘တဏှာခြံရံလျက်’ အားထုတ်ကြကုန်၏။)

‘အနုသယဓာတ်ရှိသူ၌သာ’

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ရာဝယ် (အနုသယ-တဏှာဓာတ် ခံရှိသူ)၌သာ ပရိယုဋ္ဌာန-တဏှာ (လောဘ)သည် (ဥပါဒ်ဋီဏင်) အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အနုသယ (တဏှာဓာတ်ကုန်ပြီးသော

ရဟန္တာအရှင်မြတ်)တို့၌ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာမဖြစ်ပေ။ (အနုသယဓာတ်)နှင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်တစ်ခု၌ အတူဖြစ်လျက်ရှိသော ‘ဝေဒနာ’ သည်သာလျှင် တဏှာ၏ (အကြောင်းရင်း)ဖြစ်သည်။

“တဏှာခြံရံသော စေတနာ”

တဏှာသည် အာရုံကို ရှာ၏။ သုခဝေဒနာပေးနိုင်သော အာရုံကို ရှာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံကိုရအောင် စေတနာဖြင့် အားထုတ်၏။ စေတနာသည် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ-ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်၏။ သို့သော် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ တဏှာခြံရံလျက်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ်သည် ယှဉ်၍မဖြစ်သော်လည်း အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာသည် စေတနာကို ခြံရံလျက်ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စေတနာသည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ကံသတ္တိအဖြစ် ခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးပေးခွင့် ရှိနေ၏။ ထို့အခါ အကြောင်းတရားသည် ကံသတ္တိအဖြစ် ရှိသော်လည်း အကြောင်းခန္ဓာအနေဖြင့် မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာတွင် ခန္ဓာနှင့် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ (၂)မျိုးသာ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

စေတနာနှင့်တဏှာ (အာဟာရဒီပနီ)

တစ်ဘဝမှာ တစ်ခါသေ၍ သတ္တဝါတို့ မရပ်မနား ဘဝဆက်ရအောင် စေတနာသည် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အပြင်းမောင်းနှင်၏။ သို့သော် သမုဒယသစ္စာ **(တဏှာအပေါ်သဟဲ)**ရှိမှသာ ဘဝတစ်ပါး ဆက်နိုင်၏။ တဏှာမရှိက ဘဝမဆက်နိုင်။

ရဟန္တာတို့၏ စေတနာမှာ **(အစေးအဖွဲ့တဏှာမရှိ)**။ ထို့ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဖြင့် စေတနာပါရှိသော်လည်း (တဏှာ အစေးအဖွဲ့မရှိသည့်)အတွက် ဇောဝီထိအဆုံးတွင် (ကံအဖြစ် သို့မရောက်)ဘဲ ပျောက်ပျက်လေ၏။ **(စေတနာကို ငါ့စေတနာ)**ဟူ၍ သာယာ သိမ်းပိုက်မှုသည် စေးဖွဲသော **(တဏှာနှင့်တွဲဖက်)**ကြပုံတည်း။

ထို့ကြောင့် ဘဝတစ်ပါးသို့ ပစ်ချတတ်သည့်အတွက် စေတနာ ၌ ကြီးစွာသောဒုက္ခမျိုးကြီး **(အာဒီနဝဉာဏ်-နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်)**ထင်မြင် နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော် တဏှာ (၃)ပါးကိုလည်း ထင်မြင်နိုင်တော့သည်။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဥ္စေတနာ အာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် **‘ကာမ တဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာ’**တည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာ တို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

‘ဝိပဿနာ’

(insight meditation)

(စာတွေ - လက်တွေ့ - ဉာဏ်တွေ)

(principle, practice and penetration)

(သညာသိ - ဝိညာဏ်သိ- ပညာသိ)

‘ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓ’

ပရိယတ်ဟူသည် စာပေ (principle) ဖြစ်၍ ပဋိပတ်သည် အကျင့် (practice) ဖြစ်၏။ ပဋိဝေဓသည် ထိုးထွင်းသိခြင်း (penetrate) ဖြစ်သည်။ စာပေသည် **(သညာသိ)**ဖြစ်၍ အကျင့်သည် **(ဝိညာဏ်သိ)** မြင်ခိုက် ကြားခိုက်ကို သတိဖြင့်ကပ်၍ အားထုတ်ရ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ အပြားအားဖြင့်သိခြင်းသည် **(ပညာသိ)**ဖြစ်သည်။

သညာသိသည် သမုတိနယ်ဖြစ်၍ ဝိညာဏ်သိသည် ပရမတ်နယ် ဖြစ်သည်။ ပညာသိသည် သစ္စာနယ်ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဒေသနာတွင် (principle) သီအိုရီကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အားဖြင့်၎င်း၊ (practice) အကျင့်ကို သတိပဋ္ဌာန် အားဖြင့်၎င်း၊ (penetrate) ထိုးထွင်းအမြင်ကို ဓမ္မစကြာနှင့် အနတ္တ လက္ခဏာတရားတို့ဖြင့်၎င်း နားလည်သိမြင်နိုင်ပါသည်။

တရားရှုခြင်းသည် ‘သဘာဝ’ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်သည် သစ္စာ (၄)ပါး သိမြင်ရန်ဖြစ်သည်။ သိပ္ပံ ပညာတွင် မှန်ဘီလူး (microscope)နှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလုပ်ရပါသည်။

ဝိပဿနာပညာမှာ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ သတိဖြင့် ရှုမှတ်ရ၏။ ထိုအခါမှ **(အရိုကိုအရိုအတိုင်း)** သဘာဝကိုသိမြင်နိုင်၏။ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိမကပ်နိုင်သမျှ သဘာဝကို ခွဲခြမ်းစိတ်ခြာ (analyze) မလုပ်နိုင်ပါ။ **ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က ‘သမာဓိအားဖြင့်ကပ်’**ရခြင်းဖြစ်သည်။ **ခွဲခြားစိတ်ဖြာရန် ‘သတိဖြင့် ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်အတိုင်း ဆင်ခြင်’** နှလုံးသွင်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဘုရားရှင်ရဲ့ **‘ဒေသနာ’အတိုင်း ဆင်ခြင်နိုင်ရန် ‘သညာ’ဖြင့် သင်ယူ** မှတ်သားရ၏။ ပရိယတ် စာပေသင်ယူမှု (learning) ရှိရ၏။ **သတိနဲ့ဆင်ခြင်မှု ‘သမ္ပဇော်အကျင့်ကြောင့် ဉာဏ်’**ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဉာဏ်ဖြစ်လာမှ **သဘာဝကို ‘ထိုးထွင်း’**သိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

‘အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း’

၁။ ဝင်လေသိ၊ ထွက်လေသိ (သညာသိ)
(‘ဝီရိယ’ဖြင့် ‘သမာဓိ’ကို ထူထောင်ခြင်းဖြစ်သည်။)

၂။ ထိသိ-သတိ (ဝိညာဏ်သိ)
(ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။)

ထိတိုင်းသိပါ။ ထိုအခါ **ခဏိက-သမာဓိအစွမ်း**ကြောင့် ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခိုက် **‘ထိသည့်အာရုံ’**ကို **‘သိသည့်ဝိညာဏ်’**အား နောက်စိတ်က **‘သတိ’**ပြုနိုင်ပြီး (focus) မိလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါ ထိတာက မာတုလက္ခဏာ၊ မာတုအာရုံကိုသိတာက ကာယဝိညာဏ် ဟု ရှေ့စိတ်အစဉ်မှာ ပေါ်တဲ့ရုပ်နာမ်ကို နောက်လိုက် မနောက် **‘သတိဖြင့်ဆင်ခြင်’**နိုင်လျှင် မာတုလက္ခဏာက ပထဝီ (ရုပ်)၊ ဝိညာဏ်နဲ့ သိတာက (နာမ်) ဟု **‘ရုပ်နာမ်သဘာဝ’**က သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြီး

‘ဉာဏ်’မှာ ထင်ရှား ပေါ်လွင်လာပေမည်။

“ဥပမာ လက်နဲ့စားပွဲ (နှစ်ခု)ထိမှ ‘မာတဲ့အာရုံ’ကိုသိတဲ့ ကာယ ဝိညာဏ်က (တတိယ)တစ်ခုအနေနဲ့ (အသစ်)ဖြစ်ပေါ်လာတာပါ။ (ထိ-သိလို့ နှစ်ခု)ခွဲပြောနေရပေမဲ့ အမှန်က သတိနဲ့သိမ်းဆည်းနိုင်ရင် (ကာယဝိညာဏ်) ‘အသစ်အသစ်’ဖြစ်နေလို့ သိနေတာကို ‘သတိပြု’ သိမြင်နိုင်ပါတယ်။ ဝိညာဏ်ပေါ်တာနဲ့ ထိတဲ့အာရုံကို သိပြီးသား ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကို နောက်စိတ် မနောဝိညာဏ်က ‘တတိယတစ်ခုအနေနဲ့ ရုပ်နာမ်-အသစ်အသစ်’ဖြစ်ပေါ်လာတယ်လို့ ‘သတိပြုရှုမှတ်’ရတာပါ။ ဒါဆိုရင် ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြု ရှုမှတ်နိုင်ပါပြီ။”

၃။ ထိတိုင်း ချုပ်ပျက်တာကို မြင်အောင်ရှု။ (ပညာသိ)

ရေပေါ်မှာ မျဉ်းသားသလို ထိပြီးတိုင်း ချက်ချင်းပျောက်ပျက်သွား ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် သတိဖြင့် အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ် ဆင်ခြင်ရပါသည်။ ထိုသို့ ‘သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်’နိုင် ပါက ရုပ်နာမ်တို့ရဲ့ မမြဲ-အနိစ္စ၊ ဆင်းရဲ-ဒုက္ခ၊ ကိုယ့်အလို အတ္တမဟုတ်- အနတ္တစသည်တို့ကို ‘ဉာဏ်ကထိုးထွင်းပြီး သိမြင်ဆုံးဖြတ်’ နိုင်ပါမည်။

(အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လို့ တတိယတစ်ခု (အသစ်)ပေါ်တာက အနတ္တ၊ ရှေ့စိတ်ပြီးမှ နောက်စိတ်နဲ့သိတာက အနိစ္စလို့ ဉာဏ်မှာဘဲ ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်သွားတာပါ။ မျက်စိနဲ့မြင်သလိုမဟုတ်ပါဘူး။)

‘အတွင်းမဟုတ် အပြင်မဟုတ် အတ္တမဟုတ်’

ဝင်လေထွက်လေမှာ ‘ထိတာကိုသိတဲ့ ရှေ့စိတ်-ဝိညာဏ်သိ’ကို နောက်စိတ်ကကပ်ပြီး ‘သတိ’ပြုနိုင်ရင် နှိုင်းယှဉ်စရာ (duality and relativity) မရှိတော့ဘူး။ (အတွင်း-အပြင်မရှိ သလို သူ-ငါလည်း

မရို)တော့ဘူး။ ရှေ့စိတ်-**ဝိညာဏ်သိ (ထိသိ)**ဖြစ်ပေါ်ပြီး ချက်ချင်း ချုပ်ပျောက်တာကို နောက်စိတ်ကသတိပြုမိပြီး အနိစ္စ-မမြဲ၊ အနတ္တ-အတ္တ မဟုတ်၊ တုစ္စ-အချည်းနှီး၊ ပရ-တစိမ်းသဘောစတဲ့ လက္ခဏာတစ်ခုခုနဲ့ ဆင်ခြင်လို့ ဉာဏ်က ထိုးထွင်းသိမြင်သွားရင် **(ပြီးခဲ့တဲ့အတိတ်တွေကို သညာက မှတ်မိပေမဲ့)** ကိလေသာ **(ဖြစ်ခွင့်)** မရှိတော့ဘူး။

ဖြစ်တိုင်းပျက်နေတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ကိုသာ တကယ့်အရှိတရားလို့ သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် **(ဝိပဿနာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်)**အမြင်ဖြစ်လာရင် **(မြဲတယ်ထင်တဲ့ နိစ္စသညာ၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိတယ်ထင်တဲ့ အတ္တသညာ)**တွေကို ပယ်နိုင်လာပါတယ်။ အသိဉာဏ်ရင့်ကျက်လာရင် **(ရုပ်နာမ်ကို ချမ်းသာထင်တဲ့ သုခသညာ)**ကိုလည်း ပယ်ရှားနိုင်ပါတယ်။ အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ်တရားတို့အပေါ်မှာ **‘မဆုတ်ကိုင်’**တော့ဘဲ ဥပေက္ခာပြုနိုင်ပြီး **(ကာလလွန်-ဒေသလွန်ရာ) ‘ကာလဝိမုတ်ဖြစ်တဲ့ နိဗ္ဗာန်’**တိုင်အောင် အရောက်လှမ်းနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

“သမထ”

ပညတ်အာရုံတစ်ခုအပေါ်မှာ စိတ်ကို စူးစူးစိုက်စိုက်ကပ်ပြီး တည်ငြိမ်နေအောင် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူး မခွဲခြားပါ။ တစ်ပေါင်းတည်း တစ်ခုတည်းသဘောဖြင့်သာ ရှု၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံတို့ကို မြဲသည့်(နိစ္စသညာ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ ရှိသည့် (အတ္တသညာ)စသည်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို မပယ်ရှား နိုင်ချေ။ မနေောက်တွင်ဖြစ်မည့် လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ် စသည့် **(ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ)**တို့ကိုသာ ခပ်ကြာကြာ ပယ်ခွာနိုင်လေသည်။

ဥပမာ သမထအာရုံဖြစ်သော မြေ-မြေဟူ၍၎င်း၊ အရိုး-အရိုးဟူ၍ ၎င်း၊ ပထဝီ-ပထဝီဟူ၍၎င်း၊ ဝါယော-ဝါယောဟူ၍၎င်း အာရုံတစ်ခု

(၇၂)

အပေါ် စူးစူးစိုက်စိုက် ကွက်ကြားကောက်၍ စိတ်ကို အာရုံတစ်ခု၌ကပ်၍ တည်ငြိမ်နေအောင် ဝီရိယစိုက်ပြီး အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

(သဒ္ဓါ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သမာဓိအရာတွင် ဝီရိယသာ လိုရင်းဖြစ်ပါသည်။)

“ဝိပဿနာတက်ပုံ”

သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ပရမတ်အာရုံဖြစ်သော ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်ကကပ်၍ ‘**ကိလေသာကြားမထိုး**’ဘဲ သတိဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ **(ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူးခွဲခြား စိတ်ဖြာရ၏။)** အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်သော **(တတိယတစ်ခု) ‘ရှေ့စိတ်’**ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ ရှုနိုင်သောအခါမှ **‘ဝိပဿနာသို့တက်လှမ်း’** နိုင်၏။ ရှေ့စိတ်အစဉ်၌ ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးတိုင်း ချုပ်ပျောက်မှုကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့်ကပ်၍ ဆင်ခြင်နိုင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို မြဲသည့် နိစ္စမဟုတ် (အနိစ္စ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသည့် အတ္တ မဟုတ် (အနတ္တ) စသည့် လက္ခဏာတို့ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး မြဲတယ် ဟုထင်မှတ်သော (နိစ္စသညာ)၊ အနှစ်သာရရှိတယ်ဟု ထင်မှတ်သော (အတ္တသညာ) စသည်အားဖြင့် စိတ်၌ စွဲလမ်းမှုတို့ကို ဖြစ်စေသော **(ကိလေသာ-ဖြစ်ခွင့်) အနုသယ-အမြစ်**ကို ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်၍ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

- ၁။ ဝီရိယကြောင့် သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်၏။
- ၂။ သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကို သတိပြုနိုင်၏။
- ၃။ သတိသမ္ပဇင်္ဂအစွမ်းကြောင့် ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၄။ ထိုဉာဏ်သည် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာစသော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂမှစ၍ အပြီးတိုင်ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

“အနတ္တ-အနိစ္စ”

**အာရုံရှိမှစိတ်ဖြစ်တာ တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်ပါ။
အာရုံက အထောက်အပံ့ သတိက အဓိက။**

- ၁။ မျက်စိနဲ့အဆင်းတိုက်တဲ့ အကြောင်းကြောင့်
အကျိုး-မြင်စိတ် အသစ်ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)
- ၂။ အသစ်ဖြစ်ပေါ်တဲ့ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့သတိပြုတာက (အနိစ္စ)

အာရုံနှင့်စိတ် (အနတ္တ)

- ၁။ ရူပါရုံ-အဆင်းက ကျေးဇူးပြုမှ
မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)
- ၂။ သဒ္ဓါရုံ-အသံက ကျေးဇူးပြုမှ
ကြားစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။
- ၃။ ဂန္ဓာရုံ-အနံ့က ကျေးဇူးပြုမှ
နံစိတ် (ယာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

(၇၄)

၄။ ရသာရုံ-အရသာက ကျေးဇူးပြုမှ
စားစိတ် (ဇိဝှာဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ-အထိက ကျေးဇူးပြုမှ
ထိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

၆။ ဓမ္မာရုံ-သဘောတရားက ကျေးဇူးပြုမှ
ကြံစိတ် (မနောဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံလျှင် အကြောင်းအားလျှော်သော
အကျိုးတရားတို့သည် **(သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အသစ်အသစ်)**
ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

ဤသို့ ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်’ဖြစ်သော အကြောင်းကိုစွဲ၍ အကျိုးဖြစ်
ပုံကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ပါလျှင် ‘အနတ္တလက္ခဏာ’သည် သူ့သဘော
အတိုင်း ဉာဏ်တွင် ပေါ်လွင် ထင်ရှားလာပေမည်။

ရှေ့စိတ်ဖြစ်ပျက် နောက်စိတ်မဂ် (အနိစ္စ)

အကြောင်းနှစ်ခု တိုက်ဆိုင်တိုင်း ‘တတိယ’တစ်ခု (ဝိညာဏ်သိ)
‘အသစ်’ဖြစ်ပေါ်မှုကိုသိမြင်လျှင် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍
သတိပြုနိုင်ပါသည်။ (အသစ်ဖြစ်ပေါ်တာက ရှေ့စိတ်၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်
တာကို သတိပြုမိတာက နောက်စိတ်)

စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်သောကြောင့် နောက်
စိတ်ဖြစ်ပါက ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးဖြစ်၏။ လက်တွေ့တွင် တစ်စိတ်ပြီး တစ်စိတ်
‘အစားထိုး’နေမှု - ရုပ်နာမ် (အစဉ်အတန်း)ကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်၏။
ယင်းဖြစ်စဉ်ကို ‘သတိသမ္ပဇဉ်’ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ (အသစ်ဖြစ်တိုင်း

(၇၅)

အဟောင်းချုပ်ပျက်မှု) ‘အနိစ္စလက္ခဏာ’ကို ‘မပျက်မြင်’မဟုတ်
‘ဉာဏ်မြင်’ဖြင့်သာ ထိုးထွင်း၍ သိမြင်နိုင်လေသည်။

(အနိစ္စလက္ခဏာကို ကိုယ်တွေ့မဟုတ်၊ ဉာဏ်တွေ့ဖြင့်သာ
သိမြင်နိုင်ပါသည်။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-အကြောင်းအကျိုး (အနတ္တ)

၁။ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး (ကမ္မ-ဝိပါက) - (အတိတ်အကြောင်းအကျိုး)

၂။ အာရုံနှင့်ဒွါရတိုက်မှုက အကြောင်း၊ ဝိညာဏ်ဖြစ်တာက အကျိုး

(ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းအကျိုး) (ထိမှု - သိမှု ထိုနှစ်ခု ကြပ်ကြပ်သတိပြု)

၃။ ကိလေသာ-အကြောင်းနှင့် ကံ-အကျိုး (ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ်)

(အကြောင်း-ကိလေသာချုပ်လျှင် အကျိုး-ကံချုပ်၏။)

သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ-ပညာသိသို့တက်ပုံ

‘ဝိရိယ’အစွမ်းကြောင့် အာရုံကိုစူးစိုက်တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’
ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အာရုံနှင့်အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း တတိယတစ်ခု
‘အသစ်’ဖြစ်ပေါ်မှုကို ကွက်ကြားကောက် သိမြင်လာ၏။ ယင်းသည်
သညာသိအဆင့်မှ ‘ဝိညာဏ်သိ’အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။

အသစ်အသစ်တို့ဖြင့် (အစားထိုး)မှုကို ‘သတိ-သမ္ပဇင်’ဖြင့်
ဆင်ခြင်၍ ‘ဉာဏ်’ဖြင့် အပျက်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ပါက ‘ပညာသိ’
အဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ပါမည်။ (မြဲတယ်ထင်တဲ့ အနုသယဓာတ်ကိုပယ်နိုင်)

ဉာဏ်မှာ ထင်ပုံ

ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်သောကြောင့်
အနိစ္စလက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။ ဆင်းရဲသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်

(၇၆)

သိမြင်သောကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။ အစိုးမရ သည့် အခြင်းအရာ၊ မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်သည့် အခြင်းအရာ၊ အတ္တ ကောင်မဟုတ်သည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်သောကြောင့် အနတ္တ လက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။

ဤကဲ့သို့ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာအားဖြင့် ဉာဏ်မှာ ထင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့အပေါ်တွင် နိစ္စ၊ အတ္တ၊ သုဘ၊ သုခ တို့ဖြင့် စိတ်မှာ စွဲလမ်းမှုကို ဖြစ်စေသော ‘**ကိလေသာဖြစ်ခွင့် - အနုသယ အမြစ်**’ကို ဝိပဿနာဉာဏ်-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အပြီးတိုင် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

အဓိပညာ ဝိပဿနာ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန်- မဟာစည်ဆရာတော်ကြီး)

၁။ အာရုံကို (သိသောရှေ့စိတ်)လည်း ပျက်သည်၊

၂။ ရှုသောစိတ် (နောက်စိတ်)လည်း ပျက်သည်၊

၃။ အတ္တမှလည်း ဆိတ်သုဉ်းသည်ဟု ဉာဏ်မှာ ထင်၏။

(အနတ္တမြင်၏။ လွန်ကဲသော ဝိပဿနာပညာဖြစ်၏။)

“နာမသဏ္ဍာန်မရောက်ရန် အမှန်သတိပြု”

စိတ်ဖြစ်စဉ် (ဝီထိ)အရ အမည်နာမတို့သည် ပုံသဏ္ဍာန်ကို အမှီ ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ပုံသဏ္ဍာန်သည် မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီး လေးပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ စသည့် အရှိ(ပရမတ်တရား)တို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မရှိတရား (ပညတ်)များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမည်ကို သိလိုက်သည်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန် ကိုပါ မှတ်ထားသည့် **(သညာသိ)**ဖြင့် သိပြီးသား ဖြစ်နေတတ်သည်။

စိတ်သည် အလွန်လျှင်မြန်သောကြောင့် မြင်လျှင်အဆင်း၊
ကြား လျှင်အသံဟု ရှေ့စိတ်ဖြစ်ပြီး နောက်လိုက်မနောက်က သတိမပြုနိုင်ခြင်း
ဖြစ်သည်။ သမာဓိရှိလာသောအခါ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကပ်၍
မနောက်က သတိ-သမ္ပဇဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်မှုကြောင့် ဉာဏ်ဖြစ်လာသောအခါ
မြင်လျှင်အဆင်း၊ ကြားလျှင်အသံဟု ဉာဏ်အမြင်တွင် (ရုပ်နာမ်)သဘာဝ
တရားတို့သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထင်ရှားလာပေမည်။

ပညတ်နှင့်ပရမတ်တွဲစပ်သိပုံ

အိုးဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ အိုးကို ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ မြေနဲ့လုပ်၏။
မျက်စိဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ မျက်စိဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
နားဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ နားဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
မြင်မှုဟူသည် အဆင်းကိုသာ သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ကြားမှုဟူသည် အသံကိုသာ သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ခြေ-လက်ဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
ထိမှုဟူသည် ပျော့-မာ၊ ပူ-အေး၊ ထောက်ကန်မှုကို သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ထို့အတူ ငါ-ဟူသည် ခေါင်း-ကိုယ်-ခြေ-လက်ဆိုသော ပုံသဏ္ဍာန်
သာရ၏။ ငါ-ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ (ရုပ်)နဲ့လုပ်၏။ ပထဝီဦးဆောင်သော
‘ဓာတ်ကြီးလေးပါး’ဖြစ်၏။ **‘အထည်ဝတ္ထုဟူမျှ ပထဝီ’**သာရ၏။
ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါး အပေါင်းအစုကို တည်ရာအဖြစ် စွဲမှီ၍ အာရုံနှင့်
အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း **‘ဝိညာဏ်’** အသစ်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဝိညာဏ်
သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ် ပြိုင်မဖြစ်။ ရှေ့စိတ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်၏။

ငါဟူသည် (နိစ္စသညာ)၊ (အတ္တသညာ)

ငယ်ငယ်တုန်းကလည်း ငါ၊ အခုလည်း ငါ၊ ရုပ်နာမ်တွေကို မြဲတဲ့ သဘော (နိစ္စသညာ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိတဲ့သဘော (အတ္တ သညာ)တွေနဲ့ စွဲယူထားသော (ငါ)သည် မနောက်တွင် ဖြစ်သော ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာဖြစ်၏။ ယင်းသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေ သော **အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်ခွင့် (ငါ)**ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

တဏှာ-ငါ၊ မာန-ငါ၊ ဒိဋ္ဌိ-ငါ

ရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် **‘ငါ-ကိလေသာ’**ဖြင့် စွဲလမ်းမှုသည် တဏှာ- မာန-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် အနုသယ- ကိလေသာ (**ဖြစ်ခွင့်**)ရှိနေသောကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် အသိမှား၊ အမှတ်မှား၊ အယူမှားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်ဟု သတိပြု နိုင်သော **‘သမာဓိ’**၏အစွမ်းကြောင့် **‘ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ’** စိတ်မှာ မဖြစ်ပေါ်တော့ပါ။ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေသော **‘အနုသယ-ကိလေ သာ (ဖြစ်ခွင့်)’**အမြစ်ကို **‘ပညာ’**ဖြင့် နှုတ်ပယ်ရန်အတွက် **‘ရုပ်နာမ်တို့၏ သာမညလက္ခဏာ’**ကိုသာ နှလုံးသွင်းပွားများရန် လိုပါတော့သည်။

ကိလေသာပယ်ပုံ

၁။ **‘ဝိရိယ’**အစွမ်းကြောင့် **‘သမာဓိ’**ဖြစ်ပေါ်လာပါက လောဘ-စိတ်၊ ဒေါသ-စိတ်ဖြစ်သည့် **‘ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ’**ဟူသော **(အပင်)**ကို ခုတ်ပယ်နိုင်ပါသည်။

၂။ **‘သတိ-သမ္ပဇဉ်’**ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော **‘ပညာ’**ဖြင့်သာ **‘အနုသယ-ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်’**ဟူသော **(အမြစ်)**ကို လောကီ **‘ဝိပဿနာပညာ’**ဖြင့် တူးဆွကာ **‘တဒင်္ဂ’**ပယ်နိုင်ပြီး လောကုတ္တရာ **‘မဂ်ပညာ’**ဖြင့် အမြစ်ပြတ်နှုတ်ကာ အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

“ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရာ အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထာ”

‘မမြဲကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို
မမေ့မလျော့ မပါမဆ မြဲမြံသော လုံ့လဝီရိယဖြင့်
ကောင်းစွာ နေရစ်ကြကုန်လော့’ ဟု

ဘုရားရှင်သည် နောက်ဆုံး မှာကြားတော်မူခဲ့လေသည်။

မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာ၊ တွေးရာတို့မှာ မေ့တာ
လည်း သဘာဝ၊ သို့သော် ‘မေ့မှု-သတိမရှိမှု’သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏။
အကုသိုလ်လည်း သဘာဝပင်တည်း။ ကုသိုလ်သည်လည်း သဘာဝပင်
တည်း။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ သဘာဝဖြစ်သော သစ္စာ
လေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်တည်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်တည်း။

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ရွေးချယ်နိုင်ခြင်းသည် သတိတည်း။

‘သတိရှိလျှင် ရွေးချယ်’နိုင်၍ သတိမရှိလျှင် ဥပါဒါန်ဖြင့် ကောင်း
တာကိုလည်း မလွတ်တန်း စွဲ၏။ မကောင်းတာကိုလည်း မလွတ်တန်း
စွဲ၏။ မရွေးချယ်နိုင်တော့ပေ။ ထိုဥပါဒါန်သည် အနုသယ ကိလေသာ၏
အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ သတိရှိလျှင် ဥပါဒါန် (ဝီတိက္ကမ၊ ပရိယုဋ္ဌာန၊
အနုသယ)ဟူသော ကိလေသာ အဆင့်ဆင့်တို့ကို သတိပဋ္ဌာန်အကျင့်ဖြင့်
တဒဂ်မှစ၍ နိဗ္ဗာန်သာလျှင်အာရုံရှိသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို
အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် အမြစ်ပြတ် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

သမုတိနယ်က သီလသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော သတိ၊ ပရမတ်နယ်က
သမာဓိသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော သတိ၊ သစ္စာနယ်က ပညာသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော
သတိ၊ ဤသို့ သတိကိုအဆင့်ဆင့် မြင့်သထက်မြင့်အောင် ကြိုးစားအား
ထုတ်ကြကုန်လျှင် ကိလေသာတို့ကို အပြီးပယ်ရှားကြရလေကုန်သတည်း။

**မကောင်းမှုရှောင်၊
ကောင်းမှုဆောင်၊
ဖြူအောင်စိတ်ကိုင်ထား။**

ကမ္ဘာမှာ ဘုရားအဆူဆူ ပွင့်ခဲ့ကြတာ ငါးသိန်း တစ်သောင်း နှစ်ထောင် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ရှိသွားပါပြီ။ သမ္မုဒ္ဒေဂါထာတော်ကြီးမှာ ပါပါတယ်။ မြတ်စွာဘုရားရှင် အဆူဆူပွင့်ပြီး ဟောကြားခဲ့တဲ့ တရားတွေကို အကျဉ်းချုံ့လိုက်ရင် ‘**မကောင်းမှုရှောင်၊ ကောင်းမှုဆောင်၊ ဖြူအောင်စိတ်ကိုင်ထား။**’ ဆိုတဲ့ အဓိက ဒီသုံးခုကိုဘဲ ဟောကြား သွားတာပါ။ ဒါကို ဝိပဿနာအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်လို့တော့ အရင်က မသိခဲ့ပါဘူး။

ဝိပဿနာအလုပ်က အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်နဲ့ပယ်တဲ့ လုပ်ငန်းကြီး ပါဘဲ။ ဒါနကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ သီလကုသိုလ် နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ သမထကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကို ပယ်တယ်။ ဝိပဿနာကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ နောက်ဆုံး မဂ်ကုသိုလ်နဲ့ အကုသိုလ်မှန်သမျှ အကုန်ပယ်ပြီး ရဟန္တာ ဖြစ်တာပါ။ ရဟန္တာမှာ အကုသိုလ်မှန်သမျှ အကုန်ပယ်ပြီးလို့ ပြုဘွယ် ကိစ္စလည်း ကုန်ပါပြီ။ ပြုဘွယ်ကိစ္စကုန်တဲ့အတွက် နောက်ဘဝ နောက်

ခန္ဓာလည်း မရတော့ပါဘူး။ ခန္ဓာချုပ်ငြိမ်း ဘုံဇတ်သိမ်းပြီး ထာဝစဉ် ငြိမ်းအေးတဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်သွားတာပါ။

‘မကောင်းမှုရှောင် ကောင်းမှုဆောင် ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား’

ဆိုတော့ ကိုယ်လုပ်ရမည့်လုပ်ငန်းက ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်အောင် သတိနဲ့ စောင့်ရှောက်ရတာဘဲ။ သတိက စောင့်ရှောက်တတ်တဲ့ ကိစ္စရှိတယ်။ အကုသိုလ်တွေမဖြစ်အောင် သတိက စောင့်ရှောက်တယ်။ အကုသိုလ်ကို ရှောင်လို့ပြောပေမဲ့ သတိရှိမှ ရှောင်လို့ရတာ။ သတိမရှိရင် အကုသိုလ် ဖြစ်မှန်းတောင် မသိပါဘူး။

အကုသိုလ်ကို သတိနဲ့ရှောင်ရသလို ကုသိုလ်ကို ဆောင်ဆိုတာ လည်း **‘သတိကိုယ်တိုင်က ကုသိုလ်’**ပါဘဲ။ သတိရှိတာနဲ့ အကုသိုလ် ကိုပယ်ပြီး ကုသိုလ်ဆောင်ပြီးသား ဖြစ်သွားတယ်။ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ အကုသိုလ်တွေကို နောက်စိတ်က သတိပြုလိုက်တာနဲ့ ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို ပယ်ပြီးသားပါဘဲ။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ **‘စိတ်က တစ်ကြိမ်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်’**လို့ပါ။ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်တာနဲ့ အကုသိုလ်စိတ်က မရှိတော့ဘူး။ ပျက်သွားပါပြီ။ **‘ကုသိုလ်စိတ်က အစားထိုး’**နေပါပြီ။

ကောင်းတာလည်း စေတနာကတိုက်တွန်းသလို မကောင်းတာ တွေလည်း စေတနာက တိုက်တွန်းလို့ဖြစ်နေတာပါ။ အမှန်က **‘ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဆိုတာ စေတနာ’**ပါဘဲ။ ဒါကြောင့် ဘုရားရှင်က **‘စေတနာ ဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဝဒါမိ’**လို့ ဟောကြားခဲ့ပါတယ်။ စေတနာဟာ ကံပါဘဲတဲ့။ ဝိပဿနာရှုတဲ့အခါမှာ စေတနာကို အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တ လို့မြင်အောင် ကြည့်ရပါတယ်။ အာရုံနဲ့အကြောင်း တိုက်ဆိုင်မှ စေတနာကပေါ်တာ။ မကောင်းတဲ့အာရုံနဲ့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ရင် လောဘစိတ်တွေ၊ ဒေါသစိတ်တွေဖြစ်တယ်။ မကောင်းတဲ့စိတ်တွေ

(၈၂)

ဖြစ်တယ်။ ကောင်းတဲ့အာရုံနဲ့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ရင် ကောင်းတဲ့ စိတ်တွေဖြစ်တယ်။ လောကဆိုတာ **(အာရုံနဲ့စိတ်)**ဘဲ ရှိတယ်လို့ နောက်စိတ်မှာ သတိရှိလာရင် ဉာဏ်မှာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာမှာပါ။

ဒီတော့ စေတနာကလည်း အာရုံက ကျေးဇူးပြုမှပေါ်တယ်။ မြတ်စွာဘုရားကို ဆွမ်းတော်ကပ်၊ ရေတော်ကပ်၊ ပန်းတွေကပ်၊ ဆီမီး တွေထွန်း၊ ဘုရားကိုလည်းရှိခိုးတာတွေက စေတနာတွေပါဘဲ။ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်ပေါ်တဲ့ စေတနာတွေ။ အဲဒါတွေက ကံကုသိုလ်တွေဘဲ။

ဒါပေမဲ့ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ **'ကံကုသိုလ်'**ကို နောက်စိတ်က ငဲ့ ကုသိုလ်လို့ **ကိလေသာ'ငါ'**နဲ့သွားစွဲလို့ **'စိတ်ကမဖြူ'**တော့တာ။ ကံ ကုသိုလ်က စေတနာကြောင့်ဖြစ်တယ်။ ဟောဒီဓမ္မာရုံထဲဝင်လာရင် မြတ်စွာဘုရားပုံတော်ကို အာရုံပြုမှ လက်အုပ်ချီဖို့ စေတနာကတိုက် တွန်းတာပါ။ အာရုံကကျေးဇူးမပြုသေးရင် ဒီစေတနာက မပေါ်သေးဘူး။ စေတနာကလည်း အာရုံကကျေးဇူးပြုမှပေါ်တာ။ ကိုယ့်ထဲမှာ အမြဲ ရှိနေတာ မဟုတ်ဘူး။ ဒီစေတနာကလည်းပေါ်ပြီး ချုပ်ပါတယ်။ အဲဒါကို နောက်စိတ်ကသတိပြုမိရင် နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်၊ နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်သွားပြီ။ **'ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ရင် ကံကုသိုလ်ကို စွန့်နိုင်ပါတယ်'**။ ကံကုသိုလ် ဖြစ်ပျက် ဉာဏ်ကုသိုလ်က မဂ်ပါ။

ကံကို ဉာဏ်နဲ့စွန့်နိုင်တဲ့အတွက် ကံကအကျိုးမပေးနိုင်တော့ဘူး။ ကံကုသိုလ်က သံသရာကောင်းကျိုးကိုပေးမယ်။ အို-နာ-သေတော့ မလွတ်နိုင်ဘူး။ ဉာဏ်ကုသိုလ်က အို-နာ-သေလွတ်တဲ့နိဗ္ဗာန်ကို ရောက် အောင်ပို့နိုင်ပါတယ်။ ဒီဉာဏ်ကုသိုလ်က ဗောဓိဉာဏ်-မဂ်ဉာဏ်ကို အထောက်အပံ့ပြုပြီး နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင်အထိ ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါတယ်။

ဒီတော့ အခုထပ်ပြောချင်တာက ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်တာနဲ့ ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီးသားဖြစ်သွားပြီ။ စကားလုံးက မတူတော့ဘူး။ ကံပေါ် ဉာဏ်ဆင့်တာ မဟုတ်ဘူး။ ကံကို ဉာဏ်ကစွန့်နိုင်သွားပြီ။ ကံကို ဉာဏ်က အနိစ္စမြင်သွားပြီ။ ရှေ့စိတ် ကံကုသိုလ်ချုပ်တာနဲ့ နောက်စိတ် ဉာဏ်ကုသိုလ်က အစားထိုးလိုက်တဲ့အတွက် ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီးသားဖြစ် သွားတယ်။

မြတ်စွာဘုရားရဲ့ မဗ္ဗစကြာဒေသနာမှာ **‘စာဂေါ-စွန့်တယ်၊ ပဋိနိဿဂေါ-တဖန်ထပ်၍ စွန့်တယ်’**။ ဒီကံကုသိုလ်ကို ငါ့ဥစ္စာလို့ သိမ်းပိုက်တတ်တဲ့တဏှာကို စွန့်လိုက်တာ။ ဒီကံက အကျိုးပေးလို့ရှိရင် နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာကိုဘဲ အကျိုးပေးမှာ။ နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ် မဖြစ်ရင် နောက်စိတ်မှာ တဏှာက ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်တွေကို ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာအနေနဲ့ စွဲယူသိမ်းပိုက်တဲ့အတွက် ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ် တဏှာက မစွန့်နိုင်တော့ဘူး။

အနုသယကိလေသာရဲ့သဘောက အလွန် သိမ်မွေ့တယ်။ သိမ်မွေ့ လွန်းတော့ တဏှာနဲ့ စွဲယူလိုက်တာကို စိတ်မှာ မပေါ်လွင် မထင်ရှား ဘူး။ ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ်က သတိလည်းပြု မိရော ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ သတိကြောင့် ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ ဒီဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်လိုက်တာနဲ့ ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီး သားဖြစ်သွားတယ်။ **ကံကို ဉာဏ်နဲ့စွန့်နိုင်ပါတယ်။**

မြတ်စွာဘုရားက **‘ကံနဲ့ကံ၏အကျိုး’**ကို ဟောတယ်။ ကံက အကြောင်း၊ ကံ၏အကျိုးက နာမ်ရုပ်တွေဘဲ။ ဒါကြောင့် နာမ်ရုပ်တွေက တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ ကြောင်းကျိုးဆက်နေလို့ သံသရာလည်နေတာက မဆုံးနိုင်တော့ဘူး။ ကံဆိုတဲ့အကြောင်းချုပ်ရင် ကံရဲ့အကျိုး နာမ်ရုပ်

တွေလည်းချုပ်တယ်။ **‘အကြောင်းချုပ်လို့ အကျိုးချုပ်’**တာ။
နာမ်ရုပ်ချုပ်ရင် နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ ဒါဆိုရင် သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲ
ချုပ်တဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်တာပါဘဲ။

ဒီတော့ နိဗ္ဗာန်ရောက်တယ်ဆိုတာ ရုပ်နာမ် (ငါ)နဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်
ချင်လို့တော့မရဘူး။ အများထင်နေကြတာက ငါကိုယ်တိုင် နိဗ္ဗာန်ကို
ဘုံတစ်ခုလိုရောက်ပြီး ချမ်းသာတွေကို ကိုယ်တိုင် ခံစား စံစားချင်နေတာ။
အဲဒီလိုတော့ မဟုတ်ပါဘူး။

ရှေ့စိတ်မှာ ကံကုသိုလ်ဖြစ်ပြီး နောက်စိတ်က ဉာဏ်ကုသိုလ်
လိုက်နိုင်ရင် ဒီဉာဏ်က ကံကိုစွန့်နိုင်တယ်။ ကံပေါ်ဉာဏ်ဆင့်တာ
မဟုတ်တော့ဘူး။ ကံကုသိုလ်ကို ဉာဏ်ကုသိုလ်နဲ့ စွန့်လိုက်တာ။ ကံကို
စွန့်လိုက်တာနဲ့ ဒီကံအကျိုးပေးခွင့်မရတော့ဘူး။ ကံအကျိုးပေးခွင့်
ဘာကြောင့်ရလဲဆိုရင် **‘တဏှာရှိနေလို့ ကံအကျိုးပေးခွင့်ရ’**နေတာ။
ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်သွားတဲ့ ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ်မှာရှိတဲ့ တဏှာက
ငါ့ဥစ္စာအနေနဲ့ စွဲယူသိမ်းပိုက်လိုက်တဲ့အတွက် ဒီကံကိုမစွန့်နိုင်တာ။
တဏှာက မစွန့်နိုင်တဲ့အတွက် ဒီကံက အကျိုးပေးခွင့်ရနေတာ။ ကံတွေ
အကျိုးပေးခွင့်ရနေလို့ နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာတွေ ဖြစ်ရပြန်တယ်။

အခု ဒီ**‘ကံကုသိုလ်ရဲ့နောက်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ်လိုက်’**နိုင်တဲ့
အတွက် ဒီကံကိုသိမ်းပိုက်တဲ့ **‘တဏှာဖြစ်ခွင့်’** မရတော့ဘူး။
(ဉာဏ်က တဏှာကို ပယ်လိုက်တယ်။) ဉာဏ်က တဏှာလည်းပယ်
လိုက်ရော ဒီကံက အကျိုးပေးခွင့် မရတော့ဘူး။ ကံကြောင့် ရုပ်နာမ်
တွေဖြစ်နေတာ။ ကံလည်းချုပ်ရော ရုပ်နာမ်လည်းချုပ်တယ်။ ရုပ်နာမ်
ချုပ်ရင် နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ သဘာဝကြီးမှာ ရုပ်နာမ်ချုပ်ရင်
နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်ဆိုတာလည်း သိထားအုံးမှ။ သဘာဝတရား

(၈၅)

အားလုံးဟာ အစားထိုးနေတာဘဲ။ ပြတ်တယ်၊ စဲတယ်လည်းမရှိဘူး။
ခိုင်တယ် မြဲတယ်လည်း မရှိဘူး။ ဖြစ်သမျှပျက်နေတာ၊ တစ်ခုပြီးတစ်ခု
အစားထိုးနေတာက မြန်လွန်းလို့ ပျက်နေတယ်လို့ မထင်ရတာပါ။

ရှေ့စိတ် ကံကုသိုလ်ချုပ်သွားပြီး နောက်စိတ် ဉာဏ်ကုသိုလ်လည်း
ဖြစ်လိုက်ရော ကံကုသိုလ်ကိုသိမ်းပိုက်တဲ့ တဏှာ စွန့်လိုက်တယ်။ ကံကို
သိမ်းပိုက်တဲ့ တဏှာစွန့်မှတော့ ကံရဲ့အကျိုးဖြစ်တဲ့ နာမ်ရုပ်တွေလည်း
မဖြစ်တော့ဘူး။ **(နာမ်ရုပ်မရှိရင် ဘာမှမရှိတာမဟုတ်ဘူး။ နိဗ္ဗာန်
အစားထိုးတယ်။)**

လောကဆိုတာ ရုပ်တွေနာမ်တွေ တစ်ခုပြီးတစ်ခု အစားထိုးနေတာ။
ရုပ်နာမ်ချုပ်ရင်လည်း နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ ပြတ်တယ်၊ စဲတယ်လည်း
မရှိဘူး။ ခိုင်တယ်၊ မြဲတယ်လည်းမရှိဘူး။ အစားထိုးနေကြတာပါ။
ဒီတော့ အတ္တဒိဋ္ဌိလည်း ပြုတ်ပြီပေါ့။ ဒီလိုသိသွားရင် ဝိပဿနာဉာဏ်နဲ့
တဒင်္ဂပြုတ်တယ်။ ဉာဏ်ရင့်လာရင် မဂ်ဉာဏ်နဲ့ အပြီးပြုတ်ပါတယ်။

ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ ကံကုသိုလ် စေတနာကို နောက်စိတ်က သတိ
ပြုမိရင် ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ရင် ကံကုသိုလ်ကို
စွန့်ပါတယ်။ ဒီတစ်လုံးဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ **(ကံကို ဉာဏ်က
စွန့်တယ်။)**

ရုပ်နာမ်အစဉ်မှာ ‘တဏှာဆိုတဲ့ အင်္ဂါန်းဓာတ်’ သဘော၊ ‘အတ္တ
ဆိုတဲ့ အနုသယ ဓာတ်’သဘောတွေက အရဟတ္တမဂ်နဲ့ မပယ်ရသေး
သမျှ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် အနေနဲ့မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ငုတ်နေတဲ့သဘာဝက သိမ်မွေ့
လွန်းတယ်။ သာမန်အားဖြင့် မသိနိုင်ဘူး။ ‘သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နဲ့
ဘုရားရှင်မို့ သိနိုင်’တာပါ။ ‘အကုသိုလ်ကိုရှောင်၊ ကုသိုလ်ကိုဆောင်၊
ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား’လို့ ဘုရားရှင် အဆူဆူဟောကြားဆုံးမတော်

မူခဲ့ပေမဲ့လည်း ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဆိုတဲ့ ‘စေတနာပရမတ်’ကို ဘုရား ရှင်ပွင့်တော်မူမှ ‘ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကပ်ပြီး သတိသမ္ပဇင်နဲ့ ပိုင်းခြား’သိနိုင်တာပါ။ ‘စိတ်ကိုဖြူအောင်ထား’ ဆိုတာကလည်း ‘ကိလေသာ စင်ကြယ်တဲ့စိတ်ကို မဂ်ဉာဏ်နဲ့ဘဲ ဖြူအောင်’လုပ်နိုင် တာလို့ ‘သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကြီးနဲ့သာ သိနိုင်’တဲ့အရာတွေပါ။

အခုလို ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တွေကို ပိုင်းခြားသိသွားတော့ ကံကုသိုလ်ဖြစ်တဲ့ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုဆင်ခြင်နိုင်ရင် နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဉာဏ်ကုသိုလ်က ကံ ကုသိုလ်ကို စွန့်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီ ဉာဏ်ကုသိုလ်က ‘ဗောဓိဉာဏသ ပစ္စယော ဟောတု’ဆိုတဲ့ ဗောဓိဉာဏ် (မဂ်ဉာဏ်တွေ)ကို အထောက် အပံ့ကောင်းတွေဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပြီး နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြု ဆိုက်ရောက်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- မကောင်းမှုရှောင်တာလည်း သတိ၊
- ကောင်းမှုဆောင်တာလည်း သတိ၊
- ဖြူအောင်စိတ်ကို ထားနိုင်တာလည်း သတိ။
- သတိရှိမှ မကောင်းမှုကိုရှောင်နိုင်၏။
- သတိသည်ပင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုဖြစ်၏။
- ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုနိုင်လျှင် စိတ်ဖြူစင်၏။
- ရှေ့စိတ်က စေတနာကြောင့် ကံကုသိုလ်ဖြစ်၏။
- နောက်စိတ်က သတိကြောင့် ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏။
- ဉာဏ်က ကိလေသာစွန့်လို့ စိတ်သည် ဖြူစင်၏။
- ကံကုသိုလ်ဖြစ်ပျက်၊ ဉာဏ်ကုသိုလ်က မဂ်။
- မဂ်ကုသိုလ်က အကုသိုလ်စွန့်လို့ စိတ်ကို ဖြူစင်စေ၏။

**မဇ္ဈိမနိကာယ် - ဥပရိပက္ခာသပါဠိတော် - ဝိဘင်္ဂဝဂ်
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်
(ဓာတ် ၆-ပါး ကောက်နုတ်ချက်)**

မြတ်စွာဘုရားသည် အသျှင်ပုက္ကုသာတိကို မိန့်တော်မူ၏-
“ရဟန်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည် ဓာတ်ခြောက်ပါးရှိ၏။”

ရဟန်း ဓာတ်တို့သည် ‘ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ်
ဝါယောဓာတ် အာကာသဓာတ် ဝိညာဏဓာတ်’အားဖြင့် ဤခြောက်ပါး
တို့တည်း။

ဓာတ် (၆)ပါး

၁။ ရဟန်း မြေ ‘ပထဝီ’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော
ခက်မာခြင်းသို့ရောက်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ‘ကမ္မဇရုပ်’
တည်း။ ဤရုပ်ဟူသည် ဆံပင်၊ မွေးညင်း၊ ခြေသည်း လက်သည်း၊ သွား၊
အရေ အသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ နှလုံး၊ အသည်း၊ အဆုတ်၊ အူ၊ အစာသစ်၊
အစာဟောင်းစသည်တို့တည်း။

၂။ ရဟန်း ရေ ‘အာပေါ’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော
‘ရေ’အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်
သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် သွေး၊ ချွေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်၊ အစေး၊
ကျင်ငယ်တို့တည်း။

၃။ ရဟန်း မီး ‘တေဇော’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော
အပူအအေး ‘မီး’အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော
ကမ္မဇရုပ်သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် အကြင် အပူအအေး ‘မီး’ဓာတ်ဖြင့်
လည်း ပြင်းစွာပူ၏။ ဆွေးမြည့်ရင့်ကျက်၏။ ထို ‘မီး’ ဓာတ်ဖြင့်လည်း
အစာသည် ကောင်းစွာ ကျေကျက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄။ ရဟန်း ‘ဝါယောဓာတ်’သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော လေဓာတ်အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည်ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် အထက်သို့တက်သောလေ၊ အောက်သို့ သက်သောလေ၊ ဝမ်း၌တည်သောလေ၊ အူအတွင်း၌တည်သောလေ၊ အင်္ဂါ ကြီးငယ်သို့ လျှောက်သောလေ၊ ထွက်လေ ဝင်လေ၊ ဤလေတို့ပင်တည်း။

ရဟန်း ဤရုပ်စုတို့ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဓာတ်လေးပါးဟု ဆိုအပ်၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဓာတ်တို့သည်၎င်း၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဓာတ်တို့သည်၎င်း ဓာတ်တို့သာလျှင်တည်း။

(ဤဓာတ်လေးပါးသည် ‘ငါပိုင်မဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ်’ဟု အမှန်အတိုင်း ‘ဝိပဿနာပညာ’ဖြင့် ရှုသင့်၏။ ဤသို့ အမှန်အတိုင်း ရှုမြင်သော် ဓာတ်တို့၌ ငြီးငွေ့၏၊ တပ်ခြင်းကင်း၏။)

၅။ ရဟန်း ‘အာကာသဓာတ်’သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော အာကာသ ဟင်းလင်းအပြင် အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် နားပေါက် နှာခေါင်း ပေါက် ခံတွင်းပေါက် အစာကိုမျိုရာအပေါက် အောက်အဖို့သို့ ထွက်ရာ အပေါက်တို့တည်း။

၆။ ထိုမှတစ်ပါး (ဖြူစင်သော) ‘ဝိညာဏ်’သည် ချမ်းသာဟုလည်း သိ၏၊ ဆင်းရဲဟုလည်း သိ၏၊ ဥပေက္ခာဟုလည်း သိ၏။

“တည်ရာလေးပါး”

ရဟန်း ဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို စွဲ၍ ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။ ထိုသူသည် ဝေဒနာကို ခံစားသည်ရှိသော် ငါ ဝေဒနာကို ခံစား၏ ဟု သိ၏။ ဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော ထိုဖဿ၏သာလျှင် ချုပ်ခြင်း ကြောင့် ဝေဒနာသည် ချုပ်၏၊ ငြိမ်း၏ဟု သိ၏။

၁။ “မြတ်သော ပညာတည်ရာ”

ထိုသူသည် သုခဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုသုခဝေဒနာသည် အမြဲ မရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုဒုက္ခဝေဒနာသည် အမြဲမရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် အမြဲမရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ (မနှစ်သက်အပ်)ဟု သိ၏။

ထိုသူသည် သုခဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် ရာဂါနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် ပဋိယာနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် အဝိဇ္ဇာနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။

ထိုသူသည် ကြီးပွားခြင်းငှါ၎င်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှါ၎င်း မပြုပြင် မစေ့ဆော် မတောင့်တ၊ မပြုပြင်မစေ့ဆော်သော် လောက၌ တစ်စုံ တစ်ခုကိုမျှ မစွဲလမ်း၊ ‘မစွဲလမ်းသောသူသည် မတောင့်တ၊’ မတောင့် တသောသူသည် အသီးအခြားသာလျှင် ‘ပရိနိဗ္ဗာန်’ ပြုရ၏။

‘ပဋိသန္ဓေနေမှုကုန်ပြီ၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးပြီ၊
(မဂ်)ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ၊ ဤ(မဂ်)ကိစ္စအလို့ငှါ တစ်ပါးသော
ပြုဖွယ်ကိစ္စ မရှိတော့ပြီ’ဟု သိ၏။

၂။ “မြတ်သော သစ္စာတည်ရာ”

ရဟန်း ခပ်သိမ်းကုန်သော ‘ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ ကုန်ဆုံးရာ’ဖြစ်သော ဤ‘ဉာဏ်’သည် အလွန်အကဲ ‘မြတ်သော ပညာ’ ပေတည်း။
ထိုရဟန်းအား ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ပညာသည် ပရမတ္ထသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ တည်၏။ ရဟန်း ‘မပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော နိဗ္ဗာန်’ (နိရောဓသစ္စာ)သည် အလွန်အကဲမြတ်သော ‘အရိယသစ္စာ’သာတည်း။

၃။ “မြတ်သော စွန့်ခြင်းတည်ရာ”

စင်စစ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား (ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော ဥပမိ)တို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုဥပမိ တို့ကို ပယ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ အမြစ်ပြတ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်အောင် ပြုပြီးဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤရဟန်းသည် ခပ်သိမ်းသော ဥပမိကို အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာစွန့်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံ၏။ ဤစွန့်ခြင်းသည် အလွန်အကဲ မြတ်သောစွန့်ခြင်းတည်း။

(ဥပမိလေးပါး - ကာမုပမိ၊ ကိလေသုပမိ၊ ခန္ဓုပမိ၊ အဘိသင်္ခါရုပမိ)

၄။ “မြတ်သော ငြိမ်းခြင်းတည်ရာ”

စင်စစ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား သူ့စည်းစိမ်ကို ရှေးရှုကြံခြင်း ‘အဘိဇ္ဈာ’၊ သူတစ်ပါးအား ပျက်စီးစေခြင်း ‘ဗျာပါဒ’၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း ‘မောဟ’တရားတို့ကို ပယ်ပြီးဖြစ်၏။ အမြစ် ပြတ်ပြီးဖြစ်၏။ နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်အောင် ပြုပြီးဖြစ်၏။ ဤရဟန်းသည် အလွန်မြတ်သော ဤ‘မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း နှင့်ပြည့်စုံ၏’။

ယင်းတည်ရာလေးပါးတို့၌ တည်သောပုဂ္ဂိုလ်အား ငါဟုထင်မှတ် သော ယိုစီးခြင်းတို့သည် မဖြစ်ကုန်။ (စင်စစ်‘ငါ’ဟုထင်မှတ်သော ယိုစီးခြင်း မဖြစ်သော် ကိလေသာငြိမ်းအေးသော ရဟန်းဟူ၍ ဆိုရ၏။) ရဟန်း သင်သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ငါဟောသော ဤဓာတ် ခြောက်ပါးကိုဝေဖန်ရာ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်ကို ဆောင်လေ့ဟု မိန့်တော်မူ၏။

ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်ပြီး၏။

ကျမ်းကိုးများ

- ၁။ ပိဋကတ် (မြန်မာပြန်)
- ၂။ ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၃။ အနတ္တဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၄။ အာဟာရဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၅။ ဘာဝနာဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၆။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၇။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာမြန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၈။ ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၉။ မာလုကျပုတ္တသုတ္တန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကြီး (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ (ဖားအောက်တောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၁။ အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ ခရီးစဉ် (ဦးရွှေအောင်)

(၂၆. ၃. ၂၀၁၅) နေ့တွင် ပြီးစီး၏။
ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)